

04 **Utpressing:**
Torturister truer
flyktninger i Norge

14 **Ny trend:**
Slumturisme
brer om seg

36 **FN:**
Gir plastkort til
Nigers fattigste

Millioner av barn
reddet fra å dø
Side 22

BISTANDS AKTUELT

NR 7 – SEPTEMBER 2012 www.bistandsaktuelt.no

FAGBLAD OM BISTAND OG UTVIKLING

Jakter på skogmafia, betalt av Norge

Hvert år omsettes ulovlig hugget tømmer for minst 30 milliarder dollar. Kriminelle nettverk står bak plyndringen av regnskogen, fastslår en fersk rapport. Nå brukes norske bistandspenger på et internasjonalt politisamarbeid i kampen mot skogmafiaen.

TEMA: Ulovlig hogst – Side 16–21

Demetrius Bernal (44) er en skogens front-soldat i Brasils statlige politi. – Internasjonalt politisamarbeid må til for å stoppe den ulovlige hogsten, sier han.

FOTO: ESPEN ROST

**Hjelperearbeidere har
sittet ett år i fangenskap**

Side 2

Aktuelt

I Niger deler FN ut plastkort til nødlidende kvinner. Les mer på side 36

YouTube-diplomatiet

Leder

De voldelige demonstrasjonene og opptøyene som de siste ukene har preget nyhetsbildet bærer bud om en framtid med store utfordringer for alle som driver med internasjonalt arbeid.

Gnisten som antente eksplosjonen var en amatør-messig film om profeten Muhammed på nettstedet youtube. Filmen, som latterliggjør profeten, var finansiert av en privatperson uten noen offentlig rolle i sitt eget land. Den ble distribuert av et privat internettelskap. I muslimske land reagerer noen med å oppildne til voldsbruk mot alt som smaker av utenlandsk innflytelse. Heller ikke de representerer nødvendigvis myndighetene eller majoritetsholdningene i sine egne land.

FOR ANSVARLIGE POLITIKERE må det være et tankers at makten over internasjonale relasjoner i stadig større grad ligger på private hender. Årtier med møysommelig arbeid for forsoning mellom land, mellom politiske ledere eller mellom religiøse grupper kan ødelegges av enkeltpersoners kortsiktige beslutninger eller spontane innfall.

De siste ukenes hendelser i en rekke land sier også noe om at to ulike rettighetskulturer bryner seg mot hverandre. Det er to kulturer som på noen områder er så ulike at det er vanskelig å finne gode møtepunkter. I vestlige demokratier er ytringsfrihet en grunnleggende verdi med dype historiske røtter. Terskelen er høy for å gripe inn overfor enkeltpersoner som bedriver blasfemi eller propagandistisk religionskritikk. Sett fra mange muslimers ståsted er det tilsvarende merkelig at myndighetene i vestlige land ikke griper inn overfor hatefulle ytringer som sårer millioner av enkeltmennesker.

HER OG NÅ er det vanskelig å se de umiddelbare tiltakene som kan bidra til en bedre og fredeligere sameksistens mellom kristne og muslimer. Det er likevel vår grunnleggende oppfatning at internasjonale relasjoner må baseres på kunnskap og dialog snarere enn etnosentrisme og isolasjon.

BISTANDSAKTUELT

Etablert 1998.

Ansvarlig redaktør: Gunnar Zachrisen

Bistandsaktuelt utgis i henhold til Fagpressens redaktørplakat og Lov om redaksjonell fridom i media. Eventuelle klager på artikler i avisen rettes direkte til bladets redaktør – gz@norad.no.

Blanca Thiebaut. FOTO: SCANPIX

Spanske hjelpearbeidere: Snart ett år i fangenskap

For den norske hjelpearbeideren Astrid Sehl endte kidnappingsdramaet etter tre dager. Hennes spanske kolleger fra Leger uten grenser sitter fremdeles fanget – nesten ett år etter de ble kidnappet. **Av Hege Opseth**

13. oktober i fjor: I det støvete og varme Dadaab-området, drar Montserrat Serra (40) og Blanca Thiebaut (30) mot Leger uten grensers klinikk i det som er verdens største flyktningleir. Situasjonen er spent etter en rekke sikkerhetshendelser og kidnappinger

den siste tiden. Over hundre tusen somaliere har søkt tilflukt i Dadaab i Kenya, på grunn av sultkatastrofen i Somalia.

Mødre har gått i dagevis når de ankommer. Noen forteller de har blitt voldtatt. Andre forteller om barn de har begravd på veien. En ting har de felles: Desperasjon etter å overleve.

La dem bygge en mer profesjonell hær som ikke vil rane oss sivile.

Mohamed Bilqe, drosjesjåfør i Mogadishu til Irin News etter valget av ny president i Somalia. Landets dårlig trent hær har tidligere blitt anklaget for voldtekt, tortur og ran.

Det kommer ikke til å bli fred før gruveselskapet går med på våre krav.

Gruvearbeider Mawethu Mlanjen, ansatt i Lonmin-gruven i Sør-Afrika til Irin News.

Montserrat Serra. FOTO: SCANPIX

Serra og Thiebaut jobber begge med logistikk, selve hjertet i enhver nødhjelpsoperasjon. Begge er erfarne hjelpearbeidere.

Plutselig bli de angrepet av væpnede menn. Montserrat og Blancas kenyanske kollega blir skutt, men overlever. De to kvinnene blir under tvang fraktet inn i Somalia.

Nå har de to hjelpearbeiderne sittet i fangenskap i nesten ett år.

Mange spekulasjoner

Somalia-ekspert Stig Jarle Hansen tror ikke Leger uten grenser vet hvor kvinnene blir holdt. Astrid Sehl og hennes tre kollegaer i Flyktninghjelpen var trolig lettere å berge, rett og slett fordi kidnapperne ikke rakk å ta seg ut av et stort område kontrollert av kenyanske styrker.

– Kidnapperne hadde god tid til å komme seg unna med de spanske hjelpearbeiderne ettersom de ble tatt før invasjonen, fastslår Hansen.

Det er spekulert i hvem som holder dem fanget. Hansen sier at det er sjelden at islamistgruppen, som nå har slått seg sammen med al-Qaida,

kidnapper utlendinger. Derimot kan det være pirater som har gjort avtale om å bruke al-Shabaabs territorium.

Vil ikke ha væpnet frigjøring

«Kvinnene skal ha blitt solgt fra al-Shabaab til pirater for 200 000 dollar», rapporterte Somalia Report ved starten av 2012.

Leger uten grenser har ikke villet kommentere påstandene og har i stor grad lagt lokk over saken. Mens Astrid Sehl og de andre Flyktninghjelpen ble reddet ut etter en væpnet aksjon, uttalte Leger uten grenser at de ikke ønsket forsøk på å frigi gislene i en væpnet aksjon. Organisasjonen frykter at en slik aksjon vil kunne sette de spanske kvinnenes liv i fare. Et halvt år etter at de to ble kidnappet, sendte Leger uten grenser (MSF) ut følgende melding: «MSF fordømmer på det sterkeste denne bortføringen og krever at alle parter, særlig lokale myndigheter og landsbyledere i Somalia, bidrar aktivt til å få satt Montserrat og Blanca fri».

– Dette er en vond og vanskelig situasjon. Jeg kan bekrefte at de er i

live og at dette fremdeles er en akutt krise vi jobber med å finne løsning på, sier styreleder i MSF Norge, Kyrre Lind til Bistandsaktuelt.

Kamp om løsepenger

I det lovløse Somalia, er det opplagt at de to kvinnene lever under svært krevende forhold. I tillegg til svært ugjestmildt klima, fattigdom og fangenskap er også Kenyas krig mot al-Shabaab et faremoment. Bombing, droneangrep og stadige kamphandlinger gjør de kvinnelige hjelpearbeiderne utsatt. Kenyanske og etiopiske militære styrker har som mål å innta kystbyen Kismayu. Det har vært rykter om at de to kvinnene er sett i dette området, men heller ikke det er bekreftet.

Stig Jarle Hansen har et stort nettverk inne i Somalia. Han sier at det legges lokk på kidnappingssaker for at prisen på løsepenger ikke skal drives opp. I tillegg gjør taushet at aktørene ikke kan bruke kidnappingene som en del av en mediestrategi for å oppnå politisk gevinst. Den norske somaliakjenneren mener ulike fak-

torer kan gjøre at kidnappingssaken trekker ut i tid.

– Det kan godt være at en av dem har blitt forsøkt giftet bort lokalt, og det kan være de er tatt av grupper som ikke er vant til å forholde seg til vestlige organisasjoner. Det er veldig vanskelig å si hva som har skjedd med dem, det blir fort spekulativt, sier Hansen.

Fortsatt håp

Når det gjelder de spanske hjelpearbeiderne og kidnappingen av Flyktninghjelpens ansatte spekuleres det i om det kan være de samme aktørene.

Kjennere av regionen frykter at krigen i landet vil trekke ut i langdrag. Og at Blanca og Montserrat blir sittende i fangenskap en lang stund til.

– Det er fortsatt håp om å få dem ut i live. Men det vil kreve intensiv innsats, fastslår Hansen.

Til sammen sitter over 200 sjøfolk, journalister og hjelpearbeidere i fangenskap inne i Somalia. Mange av dem har sittet lenger enn de spanske hjelpearbeiderne. ■

opsethmedia@gmail.com

4 Aktuelt

En tydelig bekymret Bieday Hambeer i telefonsamtale med kidnapperne på Flyktningkontoret i Gildeskål. De krevde han for 250 000 kroner for å få barna løslatt. FOTO: JEREMIAH WILLIAMS

Bor i Norge — presses av

Rundt 20 eritreere bosatt i Norge blir jevnlig presset for penger. De har trusler om kidnappede familiemedlemmers tortur og død hengende over seg. Gislene sitter i en ørken tusener av mil unna.

Av Jessica Ryan

Norsk-eritreeren Abraham Tekle er som unge menn flest, han liker å sitte på puben med venner og se fotballkamper. Han er utdannet helsesagarbeider og jobber ved et bo- og rehabiliteringssenter i Kragerø.

Men de siste månedene har Abrahams tilværelse endret seg drastisk. Venner, puben i Kragerø og fotball har måttet vike for forhandlinger med arabiske kidnappere i Sinai som har tatt broren Hagos Tekle til fange. De krever 33 000 dollar. Hvis ikke vil broren bli torturert og drept, sier de.

– Hagos sa på telefonen at «hvis du ikke betaler fort, er det liten sjanse for at jeg overlever». Kidnapperne fortalte meg at de hadde brukket begge beina hans fordi jeg ikke hadde betalt. «Han ligger på gulvet, han kan ikke snakke». De sa:

«Du må betale», forklarer Abraham.

Kynisk handel

Det er i de karrige områdene nord for Eritrea at det hele foregår. På sudansk og egyptisk jord. Flyktninger på vei til Israel kidnappes jevnlig. Noen ganger av sine egne hjelpere. Kriminelle i Sudan selger gisler videre - til grupper i Egypt. Beduingrupper i Sinai er sentrale i en kynisk menneskehandel hvor eritreiske flyktninger tas som gisler og familier presses for løsepenger.

Ifølge Abraham Tekle lever gislene i Sinai under ekstreme forhold. De kidnappede får nesten ikke mat, «en tomat i døgnet kanskje» og litt vann. Og det er veldig varmt i ørkenen, noen ganger opp mot 50 grader.

«De fortalte meg at de hadde brukket begge beina hans.»

Abraham Tekle, eritreer i Norge

– De sitter i sola, stripset på armer og ben, forteller han.

Broren ble igjen

Abraham kom til Norge fra Eritrea som 15-åring. Den fire år yngre broren Hagos ble igjen for å fullføre skolen. Men da Hagos var ferdig på skolen ble han, som mange andre på hans alder, tvunget inn i militæret. Der ble han behandlet så dårlig at han til slutt valgte å flykte. Det var under flukten, på vei nordover gjennom Sudan til Israel, at han ble tatt av kidnapperne. Da Abraham fikk telefon fra Hagos hadde han ikke snakket med broren på tre år.

– De ringte meg på natta, men jeg tok ikke telefonen fordi jeg sov. Så ringte de meg igjen neste natt. De sa at jeg måtte betale 16 000 kroner for at han skulle bli frigitt. Da var han i Sudan. Dagen etter gikk jeg i banken og lånte pengene. Så gikk jeg til politiet for å anmelde saken, sier Abraham.

Ikke alene

Hagos og Abraham er ikke alene om å bli presset for penger. Ifølge menneskerettsaktivisten Hamdy

Al-Azazy var det i slutten av juni i år rundt 1500 eritreiske flyktninger i fangenskap i Sinai-ørkenen. Den svenske eritreiske journalisten og menneskerettsaktivisten Meron Estefanos registrerte i 2011 et sted mellom 30-50 slike saker i Norge. Per i dag er det rundt 20 pågående saker der norsk-eritreere blir presset for store beløp for å redde sine slektninger.

En annen eritreer i samme situasjon er flyktningen Bieday Rezene-Hambeer. Han har bare bodd i Norge i seks måneder og ble presset for 250 000 kroner for sine fire barn, tvillingguttene Tesfamicael og Merhawi på 14 år, Fiory på 13 år og Hiyab på 12.

Kidnapperne truet med at hvis pengene ikke ble betalt, ville barna bli torturert, drept og organene deres solgt.

Med kort botid i Norge hadde ikke Hambeer, som var bosatt i Gildeskål i Nordland, et sosialt nettverk. Men nå har innbyggerne i kommunen mobilisert og samlet inn penger for å hjelpe ham og familien.

Frigitt og fanget igjen

En lignende aksjon har hjulpet Abra-

Bieday Hambeers fire barn ble frigitt etter at løsepengene ble betalt. Dette bildet er tatt etter at barna var kommet frem til Kairo hvor de fikk kontakt med FNs høykommisjonær for flyktninger. Nå venter de på svaret om familiegjenforening fra UDI. FOTO: PRIVAT

kidnappere i Egypt

ham Tekle i Kragerø. En uke etter at løsepengene for Hagos Tekle ble betalt, ble han sluppet fri og han kom seg over grensa til Israel. Men der ble han anholdt og sendt tilbake over grensen til Egypt, til Sinai, sammen med 85 andre eritreiske flyktninger.

Nå sitter han antakelig fengslet i Egypt. Det har ikke lyktes noen å få kontakt med Hagos Tekle eller andre som kan bekrefte hvor han er og om han lever.

Fredag 31. august fikk firebarns-faren Hambeer betalt siste rest av løsepengene og barna ble frigitt etter seks uker i fangenskap. De befinner seg nå i Kairo hos FNs høykommisær for flyktninger. Faren har søkt om familiegjenforening. Ifølge NRK Nordland er det opprettet en hastesak hos Utlendingsdirektoratet.

Ingen hjelp fra politiet

Felles for begge sakene er at flyktningene og deres norske talspersoner mener norske myndigheter har vært lite behjelpelige.

Abraham Tekle tok selv kontakt med politiet og ba om hjelp. Det tok tre uker før han fikk vite at han måtte

anmelde saken som utpressing for å få hjelp hos Kragerøpolitiet. Ifølge Tekle sa politiet at det ikke var noe de kunne gjøre.

– Kripos har i utgangspunktet ikke noen beslutningsmyndighet i saker hvor en straffbar handling er begått i utlandet, sier kommunikasjonsrådgiver i Kripos Leif-Rune Gully.

Ifølge Kripos er hovedregelen at straffesaker etterforskes av politimyndighetene i landet der de er begått, i dette tilfellet i Egypt. Han forklarer at Kripos i slike saker vil være bindeledd mellom politiet i Norge og politiet i det aktuelle landet.

Nekter å ta imot beviser

Støttegruppen forteller at de sitter på beviser som politiet har nektet å ta imot. De har blant annet lydopptak av Tekles samtaler med kidnapperne hvor Hagos blir torturert i bakgrunnen.

Det reagerer Høyres talsmann for bistand og menneskerettighetsspørsmål, Peter Gitmark, sterkt på.

– Dette er uakseptabelt. Menneskehandel er en alvorlig kriminell handling. Jeg har forståelse for at

Abraham Tekle vet idag ikke hvor broren hans er. Han lever i uviss-het, for alt han vet kan broren være død.

FOTO: JESSICA RYAN

det krever store ressurser fra politiets side. Men her er det viktig å få på plass gode rutiner, samarbeid med Interpol og myndigheter i Eritrea og Egypt, sier Gitmark.

Storingsrepresentanten reagerer også på politiets manglende prosedyrer i utpressingssakene. Både Hambeer og Tekle opplevde at politiet manglet kunnskap om hvordan slike saker skulle håndteres.

– Vi ser stadig flere i tilknytning til Norge blir utsatt for dette. Det skulle jo bety at om ikke slike prosedyrer er på plass bør de opprettes umiddelbart. Dessverre er ikke Abraham Tekles sak enestående, sier Gitmark.

Utenriksdepartementets talsperson Frode Øverland Larsen beskriver gisseltakingen og utpressingen som grov kriminalitet. – Vi vil oppfordre alle som havner i slike situasjoner til å henvende seg til politiet og anmelde utpressingen. Det er alvorlig kriminelle forhold som det er viktig å få synliggjort, sier Larsen.

Brev til UD

Tekle og støttegruppen hans har sendt et åpent brev til statsministe-

ren og UD. Drøyt en måned etter fikk de et svar fra UD om at de beklaget situasjonen, men at de ikke kunne gjøre noe fordi den kidnappede ikke er norsk statsborger og handlingen ikke er begått i Norge.

UDs talsperson sier at Norge har tatt problemstillingen direkte opp med Egypt.

– Det vil vi fortsette å gjøre. Det er gjennom å sette fokus på problemet vi kan søke å påvirke andre lands myndigheter i slike situasjoner, forklarer Larsen. ■

6 Aktuelt

Har intervjuet 500 tortur-ofre:

– Tortur er et vanlig pressmiddel

Unge eritreere flykter gjennom Egypt og betaler menneskesmuglere for å frakte dem til Israel eller vestlige land. Men mange når aldri fram til målet. I stedet havner de i klørne på kyniske kriminelle. **Av Jessica Ryan**

Siden store deler av Sinai-ørkenen er utenfor myndighetenes kontroll, kan kidnapperne operere fritt. – Tortur er et vanlig pressmiddel, forteller menneskerettighetsaktivisten Meron Estefanos.

Hun har selv intervjuet rundt 500 ofre for tortur. Mange av dem er unge gutter som har reist fra hjemlandet med en drøm om å skaffe seg lønnsarbeid i Israel. De fleste ugjerningene har skjedd i Sinai, i et område dominert av beduingrupper. I dette området har egyptiske politimyndigheter svært begrenset innflytelse.

Guttene utsettes for de mest brutale torturmetoder. Ofte blir de torturert, mens familiemedlemmer er på tråden, i telefonsamtale med kidnapperne.

Menneskesmuglere

Det hele startet for omtrent fem år siden, da det ble det lov for eritreiske flyktninger å jobbe og bo i israelske

byer, etter at Israel ga etter for internasjonalt press. Det førte til at mange eritreere betalte beduiner i Egypt og Sudan for å smugle dem nordover og inn i Israel.

– Prisen var omlag 500 dollar, forteller Estefanos.

Men på grunn av den store flyktningstrømmen har Israel innskrenket mulighetene for innvandring. Det ga færre flyktninger. Samtidig ble USA et nytt alternativ, noe som førte til en flyktningrute som gikk lenger mot vest.

Reduserte inntekter bidro til at flere medlemmer av beduinstammene etter hvert endret fokus - fra flyktningledsagere til kidnapping og pengeutpressing. Kriminelle grupper tar gisler og presser familiene for penger. Innimellom selges gisler fra en gruppe til en annen.

Beinhardt regime

– Undertrykking og overgrep er årsaken til at tusener av eritreere velger

å forlate Eritrea til fordel for en farlig reise til Israel eller andre land, mener Estefanos.

Hun viser til at Eritrea, som i flere år var et samarbeidsland for norsk bistand, styres av et beinhardt regime. Landets etterretning og sikkerhetsstyrker fører streng kontroll med sine innbyggere.

Å flykte til nabolandene innebærer også stor risiko, ikke bare for kidnapping og tortur. Eritreere som har forsøkt å flykte til nabolandene Libya, Sudan eller Egypt er blitt sendt tilbake til hjemlandet.

– Sudan har vært Eritreas nærmeste allierte og ville ikke nølt med å sende flyktningene tilbake til Eritrea. Det samme gjør Egypt, sier Estefanos.

«Det internasjonale samfunnet har et ansvar og bør gripe inn for å få slutt på kidnappingene av eritreiske flyktninger.»

Yebio Woldemariam, leder av organisasjonen The International Commission on Eritrean Refugees

– Må gripe inn

Professor Yebio Woldemariam, leder av organisasjonen The International Commission on Eritrean Refugees, er oppgitt over situasjonen.

– Jeg mener at det internasjonale samfunnet har et ansvar og bør gripe inn for å få slutt på kidnappingene av eritreiske flyktninger, sier han.

Professoren anslår at rundt 300 000 unge er på flukt fra Eritrea. I tillegg er det nesten like mange som er tvangsrekruttert inn i hæren. Dette gir grobunn for enda flere flyktninger, som kan bli et lett bytte for kriminelle.

Sterke bånd

Woldemariam krever også at både Egypt, Sudan, Eritrea og Etiopia må begynne å ta ansvar for det som foregår innenfor deres egne grenser. Men som mange andre, tror heller ikke han at man vil få bukt med denne handelen med det første.

– Så lenge beduinene tjener penger på dette, vil det være nærmest umulig å bli kvitt problemet, sier professoren.

Han forklarer videre at eritreere har sterke familiebånd og føler store forpliktelser overfor familien. Derfor er det mange som gjør alt de kan for å få betalt disse løsepengene. Dette vet kidnapperne å utnytte. ■

Journalisten og menneskerettighetsaktivisten Meron Estefanos har intervjuet rundt 500 ofre for tortur i Sinai. Her er hun med en ung gutt som har fått brennende plastikk helt nedover ryggen for å tvinge familien til å betale løsepenge.

I 2005 oppdaget norske myndigheter at 5,7 millioner kroner, som skulle vært brukt til veier i Tanzania, var underslått. Sju år etter er pengene fortsatt borte og saken er foreldet.

FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

Over én million tilbake til statskassa

I løpet av våren avsluttet Utenriksdepartementets korrupsjonsjegere 17 saker hvor norske bistandspenger var misligholdt. Sakene resulterte i at drøyt 1,1 millioner kroner ble tilbakebetalt.

Av Tor Aksel Bolle

Fra slutten av mars til slutten av juni i år mottok Sentral kontrollenhet i UD 26 nye tips om økonomiske misligheter. Tipsene kom både fra egne ansatte og eksterne kilder. UD-kontrollørene avsluttet 30 saker fra april til juni. I 17 av dem ble det dokumentert misligheter. Til sammen er 1,1 millioner kroner blitt tilbakebetalt til statskassa i løpet av våren og forsommeren. Det

viser den siste oversikten fra Sentral kontrollenhet.

Fem norske

Fem norske organisasjoner har betalt tilbake penger til UD etter mislighetsaker det siste halvåret: Flyktninghjelpen, Den norske Burmakomité, Det Norske Misjonsselskap, Digni og Regnskogfondet. De to største sakene dreier seg om underslag hos lokale

partnere og organisasjoner. Det gjelder henholdsvis Regnskogfondet og Den norske Burmakomité.

I den ene saken oppdaget Regnskogfondet i 2009 at det trolig hadde skjedd et underslag hos en av deres lokale partnere i DR Kongo – organisasjonen DPGA. Ytterligere undersøkelser ga grunnlag for styrket mistanke, og mistankene gikk i retning av organisasjonens nasjonale koordinator som senere ble dømt for forholdet.

Saken går fortsatt i det kongolesiske rettssystemet, etter aktors anke over straffeutmålingen. Pengene er foreløpig ikke kommet til rette. Regnskogfondet betalte likevel tilbake 172 000 kroner til UD og saken ble avsluttet i juni i år.

Pengene borte

Den norske Burmakomité har også be-

talt tilbake penger, nærmere bestemt 290 000 kroner. Også denne saken ble oppdaget i 2009. Da meldte lederen for en lokal partner av Burmakomiteen fra om at en av hans medarbeidere hadde forsynt seg av kassa.

Mannen ble anmeldt, men siden har både den ansatte og pengene vært søkk borte. Tapet, i form av tilbakebetaling til UD, er det dermed Burmakomiteen som bærer.

Av andre saker som ble avsluttet i vår er blant annet underslag av 5,7 millioner kroner som ble gjort av fire ansatte i TanRoads, det tanzanianske veidirektoratet. De fire fikk utbetalt penger ved hjelp av falske sjekker, noe som ble oppdaget i 2005.

Pengene har aldri blitt funnet og saken er nå foreldet. Dette er årsaken til at UD nå har valgt å avslutte den. ■

Forskere: Patenter hindrer koleravaksine

Hvert år dør 100 000 mennesker av kolera. Norske forskere er på sporet av en ny og bedre vaksine, men internasjonale patenter hindrer videreutvikling.

Av Anne Håskoll-Haugen

VAKSINEN SOM FINNES på markedet i dag er dyr og har kortvarig effekt. Den må i tillegg oppbevares kaldt, noe som kan være vanskelig i områdene kolera ofte rammer.

Norske forskere er imidlertid på sporet av en ny og bedre vaksine. Forskningsprosjektet er et samarbeid mellom Kjemisk institutt, Rikshospitalet og Bioteknologisenteret. Lykkes de i å få vaksinen i produksjon, vil det ha stor betydning for helsen i fattige land. Men selv om forskerne har kommet frem til mange interessante funn, skaper patentrettigheter problemer.

– Patentene er så brede at de omfatter forskning langt utenfor den opprinnelige ideen. For meg var det veldig skuffende. Mange forskere har samme

problem og det er et stort hinder for utvikling av medisin og vaksiner, sier professor Ute Krengel ved Kjemisk institutt på Universitetet i Oslo.

Krengel forteller at det er få som forsker for å forbedre koleravaksine. Derfor er det et viktig arbeid som nå gjøres på Universitetet i Oslo.

« Fordi patentene hindrer oss i å jobbe videre med vaksine, fokuserer vi nå på å forbedre vaksineringsstrategier. »

Ute Krengel,
professor ved UiO

– Hvorfor begynte dere å forske på ny kolera-vaksine?

– Det er jo det som er så fint med akademia. Man kan holde på med noe, og så følge et annet spor hvis man kommer over noe som er interessant. Det var det som skjedde i dette tilfellet, sier Krengel. Dette er en frihet man ikke har i industriell virksomhet, understreker hun.

Stanser bakterien

Det forskerne ved Kjemisk institutt på Universitetet i Oslo har oppdaget, er en måte å hindre bakterien fra å angripe tarmsystemet. Det skiller seg fra nåværende behandling hvor pasienten oppnår kortvarig immunitet ved å drikke døde kolerabakterier. Dagens medisin gir bare beskyttelse i seks måneder og er dessuten dyr. Det gjør den utilgjengelig for de fattigste, som er de som oftest rammes av kolera.

Krengel forteller at hun har hatt mange gode ideer til nye medisiner og vaksiner, men hver gang har patenter hindret henne i å gå videre i forskningen.

– Fordi patentene hindrer oss i å jobbe videre med vaksine, fokuserer vi nå på å forbedre vaksineringsstrategier. I tillegg er vi i startfasen av å forske på en ny kolera-medisin, men det er for tidlig å si nå om den vil fungere som vi håper.

Må ha væske

Kolera smitter først og fremst gjennom forurenset drikkevann, men kan også smitte gjennom mat og fra person til person. Det er fatalt hvis man ikke får tilført væske, enten som drikke eller intravenøst. Men selv med bedre vaksiner kan kolera ikke utryddes.

– Bakterien overlever i vann og kolerasituasjonen vil bare bli verre og verre i fremtiden. Med klimændringer blir vannet varmere og da trives bakteriene bedre. Dessuten vil potensielt flere stormer og flomkatastrofer ødelegge lokal infrastruktur og dermed bidra til spredning av bakteriene, sier Krengel. ■

8 Aktuelt

■ COLOMBIA

Norge ønsker fredssamtaler velkommen

Colombias regjering og FARC skal møtes til fredssamtaler i Oslo i første halvdel av oktober. Norge har sammen med Cuba bidratt med å legge til rette for de fortrolige samtalene som har funnet sted i Havanna de siste seks månedene. Norges rolle som tilrettelegger har handlet om å bidra til gode og trygge rammer for samtalene og bygge tillit mellom partene, melder Utenriksdepartementet.

Det hadde vært rock 'n' roll!

Utviklingsminister Heikki Holmås under besøk på Elvebakken videregående skole. Han svarte på spørsmål om han ville bli med skoleklassen som vinner Norads «NM i bistand» til Tanzania.

Slankere UD, fetere Norad?

Et slankere UD og et fetere Norad. Det kan bli resultatet av et prosjektarbeid som er startet i Utenriksdepartementet. Norad kan få større oppgaver og måtte lære seg både nødhjelp og nye regioner.

Av Gunnar Zachrisen

Alle år har Norads navn betydning utviklingsland og langsiktig bistand. Behandling av norske organisasjoners søknader om støtte til utviklingsarbeid har vært en av hovedoppgavene. Nå skal «Direktoratet for utviklingssamarbeid», som er Norads egentlige navn, kanskje kaste seg over nye typer bistand og nye partnere.

Bakgrunnen er at overarbeidede byråkrater i Utenriksdepartementet i flere år har bundet opp altfor mye tid i rene forvaltningsoppgaver. Det har gått på bekostning av både kvaliteten på bistandsforvaltningen og tid til politikktutforming.

En prosjektgruppe, ledet av UD-veteranen Leidulv Namtvedt, har fått et klart mandat fra sin politiske ledelse: Å komme med klare anbefalinger vedrørende departementets fremtidige organisering av tilskuddsforvaltningen, og hvilke tiltak som må gjennomføres for å realisere en slik endring.

– Målsettingen med arbeidet er å fremme forslag til organisatorisk endring som medfører at tilskudd,

bevilget over Utenriksdepartementets budsjett, i fremtiden forvaltes utenfor departementet, sier ambassadør Namtvedt.

Ifølge mandatet er det «fortrinnsvis Norad» som skal overta UD's oppgaver innen tilskuddsforvaltning.

Mer politikk

29. juni i år godkjente utenriksminister Jonas Gahr Støre mandatet.

– Vi ønsker å etablere et varig og kompetent fagmiljø som sikrer effektivitet og kvalitet. Samtidig ønsker vi å styrke politikktutforming i departementet. Å bruke mindre tid på ren forvaltning vil kunne bidra til dette, sier Støre til Bistandsaktuelt.

Utenriksministeren snakker pent om «dagens Norad» som han mener har et sterkt utgangspunkt for å bidra til en god arbeidsdeling.

– Norad er i dag noe helt annet enn det var før reformen i 2004, noe dyktige ansatte har bidratt til, sier han.

Frist til påske

Prosjektgruppa er blitt bedt om å gi en anbefaling til utenriksråden innen 1. desember, mens endelig rapport skal leveres politisk ledelse før påske 2013.

Tilskudd til FN-bistand og nødhjelp er to store poster som i dag hviler på skuldrene til hardt arbeidende byråkrater i Utenriksdepartementet. Det samme gjelder støtte til andre multilaterale organer som Verdensbanken og andre utviklingsbanker.

Prosjektgruppas mandat er ikke avgrenset til utviklingslandene. Også Utenriksdepartementets tilskudd til tiltak i rikere regioner vil bli vurdert trukket ut av UD's favn og over til Norad. De såkalte EØS-midlene, som i stor grad går til land i Øst-Europa, er en slik stor tilskuddspost.

Vi ønsker å styrke politikktutforming i departementet.▶▶

Utenriksminister Jonas Gahr Støre

Åtte år etter

Åtte år er gått siden Støre selv, som konsulent i ECON, sto bak en utredning som skulle se på arbeidsfordelingen mellom Norad og Utenriksdepartementet. «Flere oppgaver til Norad» var den gang ett av alternativene ECON-konsulentene foreslo, men resultatet ble det motsatte.

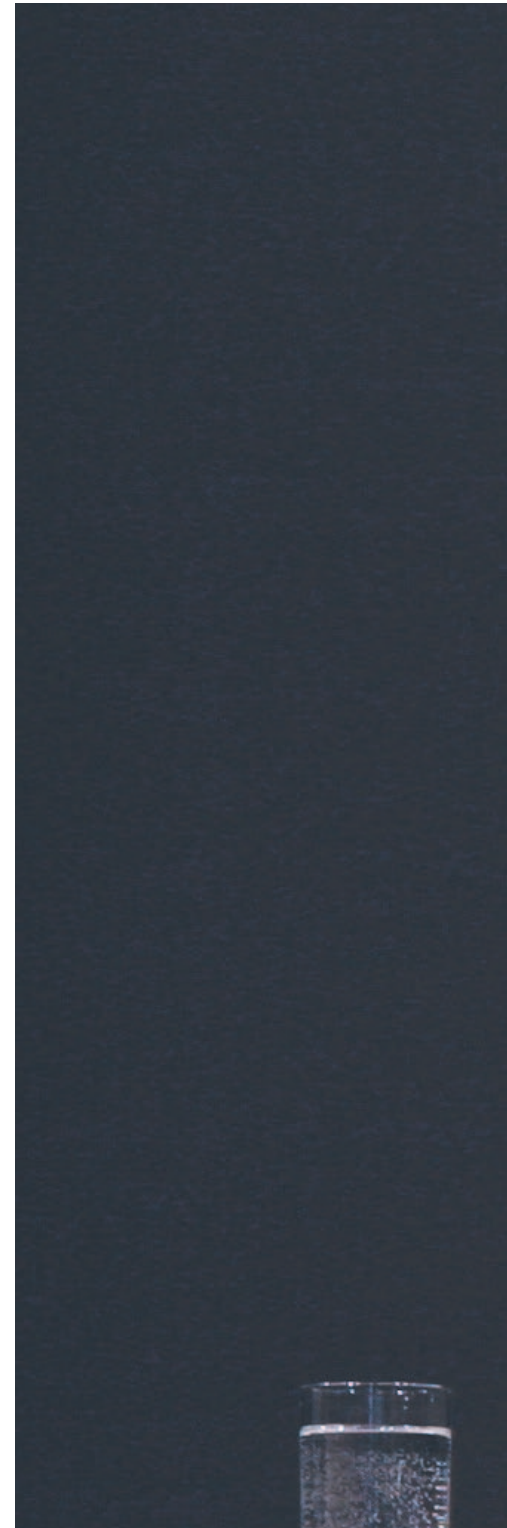
Daværende utenriksminister Jan Petersen (H) og utviklingsminister Hilde Frafjord Johnson (Krf) fratok Norad beslutningsansvaret for bilateral utviklingsbistand og la det til UD. Det førte til at mange dyktige Norad-ansatte fulgte med på lasset, over i departementet.

Kilder i Utenriksdepartementet og Norad er enige om at mindre tilskuddsforvaltning i UD og større ansvar for Norad, trolig må bety flere ansatte i Norad.

– Dersom resultatet blir at mange nye oppgaver flyttes over til Norad, forventer vi at det også må følge med ressurser i form av bevilgninger og flere ansatte, sier leder av fagforeningen Parat i Norad Vivian Opsvik i en kommentar.

Dermed ser det ut til at en del kontorstoler som ble flyttet i 2006, nå må ruller tilbake, fra Victoria Terrasse og over gatekrysset, til Norads lokaler i Ruseløkkveien 26. ■

gunnar.zachrisen@norad.no

Utenriksminister Jonas Gahr Støre vil at ansatte

Norad og UD

■ Norad er et direktorat underlagt Utenriksdepartementet som har som sin primære oppgave å kvalitetssikre norsk bistand. Viktige oppgaver er tilskuddsforvaltning, rådgivning, evaluering og informasjon.

■ Per mars 2011 hadde Utenriksdepartementet 831 årsverk, mens det var 662 på utenriksstasjonene. Lokalt ansatte ved utenriksstasjonene er ikke regnet med: Direktoratet for utviklingssamarbeid (Norad) hadde 220 årsverk.

Kilde: Statens Tjenestemannsregister/ Statsbudsjettet – Prop. 1 – 2011-12

Afghanistan:

Færre angrep på

Det siste halvåret har det vært nedgang i antall angrep på hjelpeorganisasjoner og deres ansatte i Afghanistan. Det er også færre alvorlige angrep, viser en fersk rapport.

Av Tor Aksel Bolle

MENS DET I FØRSTE halvår 2011 var registrert 88 angrep på hjelpeorganisasjoner, var det i første halvår i år 73 slike angrep. Det er en reduksjon på 17 prosent. Det viser en rapport fra organisasjonen Afghanistan NGO

Safety Office (Anso). Organisasjonen har gjennom flere år overvåket sikkerhetssituasjonen for hjelpeorganisasjoner i Afghanistan.

Ifølge Anso har det også vært færre alvorlige hendelser, det vil si angrep med skytevåpen, kidnappin-

■ PERU

Forlater Perus regnskog

Det delvis norskeide firmaet Talisman Energy trekker seg ut av Perus regnskog etter langvarig motstand fra urfolk.

– At Talisman nå trekker seg ut av Perus regnskog er en veldig viktig seier for urfolk i Peru og et bevis på at påvirkningsarbeid nytter, sier Vemund Olsen i Regnskogfondet.

■ AFGHANISTAN

Leger Uten Grenser behandler bombeofre

Mandag 10. september gikk en bombe av i Kunduz-provinsen, nord i Afghanistan. Leger Uten Grenser tok imot 37 mennesker på sitt sykehus. 13 var allerede døde ved ankomst.

– Å håndtere slike situasjoner er en kamp mot klokka, sier styreleder i Leger Uten Grenser, Kyrre Lind. Leger Uten Grenser har drevet et sykehus i Kunduz siden august 2011, hvor hjelpeorganisasjonen har tilbudt akuttkirurgi og oppfølgingsbehandling til mennesker som er skadet i konflikten.

I UD skal bruke mer tid på politikk og mindre tid på forvaltning. Det kan føre til et større Norad med flere oppgaver. FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

hjelpearbeidere

ger og eksplosiver. I første halvdel av 2011 var det 42 alvorlige angrep. Fra januar til juli i år var det 28 alvorlige angrep. I løpet av de første seks månedene i fjor ble 11 hjelpearbeidere drept på jobb, så langt i år har fem mistet livet.

Svak optimisme

Ifølge Anso-rapporten gir den positive utviklingen det siste året grunn til en «forsiktig optimisme». Organisasjonens analytikere mener at både hjelpeorganisasjonen og afghanere

generelt trolig vil oppleve en urolig tid med lokale maktkamper og konkurranse om begrensede ressurser i tiden som kommer. Allikevel tror og håper Anso at det vil bli et generelt lavere konfliktnivå når de utenlandske styrkene trekker seg ut. Håpet er at dette vil gjøre arbeidet lettere og tryggere også for hjelpeorganisasjonene, heter det i rapporten.

Ansos analytikere mener også at det er lite som tyder på at Taliban ser på hjelpearbeidere som mål. «At lokale kommandanter og kriminelle

fra tid til annen anser prosjekter og hjelpearbeidere som angrepsmål kan ikke helt unngås. Det lave antallet av slike angrep sett i forhold til den samlede aktiviteten viser likevel at bevisste angrep på hjelpeorganisasjoner er unntak. Ingen av partene i konflikten angriper hjelpeorganisasjoner som en bevisst strategi», heter det i rapporten.

Verst i nord og øst

Rapporten fra Anso viser også at det er farligst å være hjelpearbeider i de

østlige og de vestlige provinsene. 63 prosent av alle angrep skjedde enten øst eller vest i Afghanistan. De aller fleste hendelsene som involverte hjelpeorganisasjoner skjedde i Nangarhar-provinsen som ligger øst i landet og grenser mot Pakistan, hele 15 i løpet av første halvdel av 2012. Flyktningshjelpen og Afghanistankomiteen jobber i Nangarhar og har gjort det i en årrekke. De norske organisasjonene har ikke vært utsatt for angrep. ■

toab@norad.no

Nyttig design for

ALLE FOTO: DESIGN UTEN
GRENSER

**Fødselssimulatoren
MamaNatalie testes nå
ut på sykehus i Etiopia
og Tanzania.**

FOTO: LÆRDAL GLOBAL HEALTH

God design er mer enn vakker nips og pene kjoler. Design uten grenser hevder å ha utviklet produkter som gjør hverdagen bedre for tusenvis av mennesker i fattige land. Nå stilles de ut i Oslo.

Av Anne Håskoll-Haugen

En økologisk urinal som får paprikaer til å gro med dobbel hastighet, en fødselssimulator for å øve deg til den store dagen og en luftig motorsykelhjelm som passer i Ugandas brennende hete. Du kan prøve alt sammen på utstillingen *Design uten grenser* som åpner på Design- og arkitektursenteret i Oslo 20. september.

– Utstillingen viser 14 av de viktig-

ste produktene vi har vært med på å lage. Meningen er å skape forståelse for sammenhengen mellom god design og utvikling, sier kurator Truls Ramberg.

Leder i Design uten grenser, Synne Christiansen, forteller at god design ikke bare er et nyttig verktøy, men helt nødvendig i utviklingsarbeid.

– Et produkt som ikke er tilpasset lokale forhold kan føre til mer skade

Et produkt som ikke er tilpasset lokale forhold kan føre til mer skade enn nytte»

**Synne
Christiansen,
leder i Design
uten grenser.**

enn nytte. For eksempel kom vi over et prosjekt hvor rullestolene som ble tilbudt barn førte til sirkulasjonssvikt og sårdannelser, forklarer hun.

Prøv selv!

I Norsk Forms utstillingslokale kan du rulle deg bortover en gate i Guatemala og kjenne hvor vanskelig det er å bruke en vanlig rullestol over humpete brostein. Etterpå sammenligner du opplevelsen med en stol tilpasset lokale forhold. Eller bli med hjem til en guatemalansk familie og opplev et jordskjelv som får hatter og familiebilder til å dette ned rundt deg.

– Denne utstillingen er ikke en monolog fra vår side. Gjennom å få prøve ut produktene i omgivelsene hvor de hører hjemme viser vi at pro-

duktdesign er en løsning på et konkret problem, forklarer Ramberg. For eksempel med jordskjelvsimulatoren ser du konsekvensene av å bo i et hus som ikke er tilpasset de geologiske forutsetningene. Så viser vi deg hvordan huset kan forbedres med enkle midler, utdyper han.

God gjødsel

Mange av prosjektene kan tenkes overført til Norge også. Urinalen for eksempel.

– Visste du at det er store penger i å utnytte urin som gjødsel? I Norge lar vi denne ressursen gå rett i dass, bokstavelig talt, sier prosjektleder i Design uten grenser Kristoffer Leivestad Olsen.

Han mener det er et stort potensial

tøffe forhold

Rullestol til barn i Guatemala

Utfordring: Rullestoler er mangelvare i Guatemala. Importerte rullestoler er dyre og dårlig tilpasset lokale veiforhold. Det er dessuten vanskelig å få tak i reservedeler når noe går i stykker.

Løsning: Utvikle en rullestol basert på sykkeldeler som fungerer i ulendt terreng. Prototypen har blitt laget i samarbeid med en lokal organisasjon hvor 70 prosent av de ansatte sitter i rullestol. Stolen produseres på et lokalt verksted av rullestolbrukere.

Gutter på landsbygda i Uganda tester ut infokiosken som er plassert utenfor et ungdoms-senter.

FOTO: KJERSTI GIEMS VANGBERG

Soldrevet infokiosk

Utfordring: Bare 10 prosent av Ugandas befolkning har tilgang til internett. Nesten 80 prosent av befolkningen er under tretti år, men foreløpig utestenges de fra å delta i en digital tidsalder. Spesielt på landsbygda er tilgangen på datamaskiner og elektrisitet liten.

Løsning: I samarbeid med Unicef utvikles en «informasjonskiosk»

som kan plasseres ut på samme måte som en telefonkiosk. Datamaskinen i kiosken er vedlikeholdsfri og drevet av solceller. Programvaren er utviklet for målgruppen og skal gi folk tilgang til informasjon om valg, utdanning, helse og annen viktig offentlig informasjon. Kåret til en av årets oppfinnelser av Time Magazine i 2011.

Fødsels-simulator

Utfordring: Hvert år dør en halv million kvinner i forbindelse med fødsler. Det er behov for opplæring av både kvinner som skal føde og de som hjelper dem.

Løsning: Fødselssimulatoren «MamaNatalie» er slitesterk, enkel og billig i bruk, samtidig som den gir et realistisk bilde av fødselsforløpet. Simulatoren er utviklet av Leardal Medical i samarbeid med en industridesigner fra Guatemala som er i Norge på utveksling gjennom Design uten grenser.

En familie i Ugandas slum har byttet ut den gamle dobøtta med en luktfri og hygienisk urinal.

FOTO: KJERSTI GIEMS VANGBERG

Økologisk urinal

Utfordring: I slumområdene i Kampala i Uganda deler tusenvis av mennesker samme toalett. Sykdommer sprer seg og mange kvinner blir utsatt for vold og voldtekt på vei til do.

Løsning: Et urinal basert på en plastkanne som kan brukes hjemme.

Alle har tilgang på plastkanner og er fortrolig med å bruke dem. Urinalet er hygienisk og ivaretar alle næringsstoffene i urinen som etterpå kan brukes som gjødsel. Løsningen er utviklet i samarbeid med en lokal plastprodusent.

Husly etter katastrofer

Utfordring: Guatemala rammes jevnlig av jordskjelv og jordras. Mange blir hjemløse etter katastrofer og blir boende permanent i dårlige skur.

Løsning: Et husly som raskt kan settes opp av de lokale selv. Huset er bygget av lokalt tilgjengelige og

billige materialer. For eksempel kan plastflasker fylt med plastposer brukes som isolasjon. Huset er laget slik at det kan bli stående som en permanent bolig. Utviklet i samarbeid med nasjonale beredskapsmyndigheter og lokale industridesignere.

til å skape bærekraftig jordbruk.

– Jeg har med egne øyne sett grønnsaker vokse dobbelt så fort med denne typen gjødsel. Det er genialt.

Nytt og hot?

– Vil det bli det nye hotte på restaurant-fronten?

– Ja, hvorfor ikke! Det er miljøvennlig og ikke veldig komplisert.

Og hvis du tenker at utviklingsarbeid er et minefelt der mye kan gå galt, har du muligheten til lete opp og ødelegge minene selv her. Beskyttelsesutstyret du kler deg i er et av Design uten grensers første prosjekter og brukes blant annet av Norsk Folkehjelp.

Utstillingen åpner 20. september og står til 2. desember. ■

Design uten grenser

■ Design uten grenser (DUG) ble startet i 2001. Organisasjonen er en del av Norsk Form og drives med støtte fra Fredskorpset og Norad. Alle prosjekter gjøres i samarbeid med utvalgte partnere i Sør.

■ DUG bidrar kun med designkompetanse, ikke med finansiering.

■ Uganda og Guatemala har vært de viktigste samarbeidslandene. Fra disse landene kommer det også designere til Norge for å bistå norske bedrifter i produktutvikling.

Se video på nett

Se video fra utstillingen på nett, bistandaktuelt.no

12 Aktuelt

■ TSJAD

Rammet av flom

Titusener av mennesker er rammet av flom i deler av Tsjad etter kraftig regnvær i august. Tusenvis av hektar med avlinger skal ha blitt ødelagt, og nær en halv million mennesker er rammet

Flommen har forårsaket minst 13 dødsfall, ifølge meldinger fra FNs kontor for koordinering av humanitære saker. Flommen kommer samtidig som at landet er rammet av akutt matmangel etter tørken tidligere i år.

■ GJELDSSLETTE

Norge sletter gjeld

Regjeringen har vedtatt å slette 42 millioner kroner av Guineas gjeld til Norge. Avtalen bygger på en multilateral rammeavtale som ble inngått i Paris-klubben, kreditorlandenes felles forum. I tråd med den norske gjeldsplanen ble gjelden slettet uten at noe budsjett blir belastet, og slettingen går derfor ikke ut over annen utviklingshjelp til fattige land.

– Mindre gjeld er viktig for å bedre økonomien når Guinea skal bygges opp etter konflikt. Jeg håper Norge kan slette resten av gjelda allerede senere i år, sier utviklingsminister Heikki Holmås.

Kirurg, men ikke lege

Snart skal Emmanuel Tommy (33) utføre keisersnitt og avanserte brokkoperasjoner i det krigsherjede hjemlandet. Det skal han gjøre selv om han ikke har legeutdanning.

Av Espen Røst

Tommy er blant pionérene i et norskfinansiert prosjekt der legeassistenter og sykepleiere i Sierra Leone øves opp til å utføre avanserte kirurgiske inngrep. Bak prosjektet står den lille norske hjelpeorganisasjonen Capa Care.

Da den blodige borgerkrigen var over i 2002, lå det meste av landets infrastruktur i ruiner. Tilstanden til helsevesenet var elendig. Seks år senere begynte den norske organisasjonen sitt arbeid i landet. Da fantes det 120 leger og 10 kirurger. De skulle ta seg av en befolkning på nesten 6 millioner.

Enormt behov

– Behovet for leger og kirurger i Sierra Leone er enormt, sier kirurg og styreleder i Capa Care, Håkon A. Bolkan.

Han viser til at det vestafrikanske landet har noen av de verste helseindikatorerne i verden ifølge FN. Forventet levealder er 48 år, hvert femte barn dør før det har fylt fem år og én prosent av alle svangerskap ender med dødelig utgang for mor.

«Våre studenter kan utføre avansert kirurgi, som keisersnitt, fjerning av blindtarm og kompliserte brudd.»

Håkon Bolkan, styreleder og kirurg

Emmanuel Tommy er snart ferdig med to års kirurgi-trening i regi av den norske organisasjonen Capa Care. Målet er å hjelpe folk på landsbygda i

Capa Care håper at de kan være med å på kjempe mot den dystre statistikken. En rekke norske og europeiske leger, med ulik medisinsk spesialkompetanse, deltar som frivillige i prosjektet. De er nå i gang med lære opp 29 helsearbeidere fra Sierra Leone.

– Våre studenter trenes til å utføre ganske avansert kirurgi, som keisersnitt, fjerning av blindtarm og kompliserte brudd. Vi har som mål at de skal inn i jobber i det offentlige helsevesenet, sier Bolkan.

Legeassistent

Legeassistenten Emmanuel Tommy er den første som fullfører Capa Care-

treningen. Han jobbet tidligere for Leger uten Grenser, men valgte å slutte i den bedre betalte jobben for å øke sin egen kompetanse.

– Dette var en god mulighet til videreutdanning, og det er et stort behov for folk med denne kunnskapen, sier 33-åringen.

Tommy forventer at myndighetene skal ansette ham på et lokalt sykehus på landsbygda når han er ferdig med den toårige utdanningen. Han forteller at det finnes legeutdanning i Sierra Leone, men at den er svært dyr.

Til utlandet

De fleste som studerer medisin i Sierra Leone flytter ut av landet et-

ter endt utdanning. Dette er ofte folk fra det øvre sjikt av befolkningen, og de ønsker ikke nødvendigvis å ta en jobb på et sykehus på landsbygda etter endt utdanning.

– Det er trist, for det er på landsbygda det virkelig er et behov, sier Tommy.

Styreleder Bolkan forteller at prosjektet fortsatt er kontroversielt. Legestanden i Sierra Leone er ikke spesielt fornøyd. Legene føler programmet utfordrer deres profesjon. Men selv om Capa Care foreløpig bare har muntlige avtaler med landets helsemyndigheter, føler Bolkan seg sikker på at organisasjonens arbeid er ønsket i det krigsherjede landet.

■ KLAUSEBOMBER

17,6

millioner klasebomber ble ødelagt i 2011. Det viser tall fra «Cluster Munition Monitor 2012». Norsk Folkehjelp er en av fem internasjonale organisasjoner som har stått for utarbeidelsen av rapporten.

■ ASIA

Mange barn er underernærte

En ny rapport laget av Save the Children viser at en tredjedel av barn i Asia er kortere enn det som er vanlig for deres aldersgruppe. Rapporten viser også at 27 prosent av barna veier mindre enn de bør og at 13 prosent har en vekt som er for lav i forhold til høyden. Det skyldes akutt underernæring, heter det i rapporten.

Capa Care

■ Capa Care er en norsk hjelpeorganisasjon som har som mål å lære opp helsepersonell på områder der det er få helsearbeidere.

■ Organisasjonen ble startet i 2008 under navnet Friends of Masanga. Sistnevnte er et distriktshospital i Sierra Leone. I juli 2011 endret organisasjonen navn til Capa Care.

■ Organisasjonen drives med krefter fra St. Olavs hospital i Trondheim.

Sierra Leone

Emmanuel Tommy har vært med på mer enn 400 kirurgiske inngrep i løpet av de to årene med CAPA CARE-trening. FOTO: PRIVAT

hjemlandet Sierra Leone. FOTO: ESPENRØST

Delfinansieres

– Helsedepartementet i Sierra Leone betaler deler av lønna til våre studenter i de to årene utdanningen pågår. At myndighetene bruker penger på prosjektet er god nok sikkerhet for oss, sier Bolkan

Studentene som blir tatt opp i programmet har sykepleier-utdannelse, og må ha minst to års arbeidserfaring før de begynner. Capa Care-opplæringen foregår på distriktssykehus på landsbygda, og finansieres med støtte fra blant andre Kavli-fondet og Lions Club.

– Etter mitt syn er dette den eneste måten å løse kirurg-mangelen i Sierra Leone på, sier styreleder Bolkan

– Tilfredsstillende

Emmanuel Tommy forteller at han har vært med på mer enn 400 kirurgiske inngrep i løpet av de snart to årene han har fulgt programmet. Han har utført keisersnitt, gjort brokkooperasjoner og han har hjulpet folk med blindtarmbetennelse.

– Omtrent halvparten av disse inngrepene har jeg utført selv, sier 33-åringen stolt.

– Dette er sykdommer man dør av i mitt hjemland, så det er enormt tilfredsstillende å få være med å redde menneskeliv. Nå håper jeg at jeg skal få tjene folket mitt; for de trenger meg og den kunnskapen jeg har fått. ■

Nordmenn vet lite om norsk bistand. Blant annet er det svært få som vet at Brasil fikk flest norske bistandskroner i fjor. Bildet er fra Amazonas i Brasil.

FOTO: ESPENRØST

Ola og Kari vet lite om norsk bistand

Kun en prosent av nordmenn vet hvilket land som mottar mest norsk bistand. Samtidig tror 22 prosent av befolkningen at Norges bistandsarbeid ikke gir gode resultater, viser en fersk undersøkelse.

Av Jan Speed

EN UNDERSØKELSE Norstat har gjennomført i august på oppdrag fra Norad viser at nordmenn flest vet ganske lite om norsk bistand. For eksempel svarer hele 64 prosent «vet ikke» på spørsmål om hvilket land som fikk mest bistand fra Norge i fjor. Kun en prosent av de spurte visste at det var Brasil som var den største mottageren av norsk støtte i 2011. Da er det kanskje heller ikke så rart at bare to av ti opplever at de får god informasjon om norsk bistand.

Det skjer til tross for at det bevilges 120 millioner kroner over statsbudsjettet hvert år for at frivillige organisasjoner og Norad skal informere det norske folk om bistand og internasjonale forhold. Interessen for norsk bistand er imidlertid ikke så verst blant nordmenn; 34 prosent av de spurte sier de interesserer seg for norsk bistand

Selv om Norad fyller 50 år i år er det få unge som vet at direktoratet er Norges fremste fagmiljø for bistand. De over 30 år er mer bevisste – hele 9 av 10 over 30 år kjenner til Norad. Men det er knapt noen som nevner Utenriksdepartementet som en viktig

bistandsaktør. Departementet er den klart største bistandsaktøren i Norge, og utviklingsministeren har også sin egen kommunikasjonsenhet. Blant norske organisasjoner er det Røde Kors og Redd Barna som er mest kjent.

Men til tross for at nordmenn flest ikke vet altfor mye om hvordan og hvor norske bistandskroner blir brukt, er støtten til bistanden likevel ganske solid.

■ Hele 6 av 10 mener Norge har en forpliktelse til å gi til andre land.

■ 65 prosent mener at internasjonal utvikling også kommer Norge til gode.

De fleste støtter altså at Norge gir bistand til fattige land. Men en del er likevel skeptiske til resultatene av bistanden: Hele 22 prosent tror ikke at norsk bistand gir gode resultater.

Men dette inntrykket ønsker Norad å endre. Norad har i høst startet en kunnskapskonkurranse kalt «NM i bistand». Kampanjen løfter frem mange av de gode eksemplene på vellykkede bistandsprosjekter og er særlig rettet mot ungdom. Norstat-undersøkelsen er foretatt før denne konkurransen ble satt i gang. ■

Slumturisme i vekst:

Bytter bølge- skvulp med bølgeblikk

Det blir stadig vanligere i stadig flere utviklingsland: For et par hundrelapper kan du krydre ferieturen din med besøk til en slum for å se ekte fattigdom. Turister vil ha mer å fortelle om enn løver og bølgeskvulp. **Av Jeppe Villadsen, i Kenya**

Fattigdomsturisme, rynker noen på nesen. «Slumsafari» fnysrer andre. Ordene beskriver en voksende form for turisme. Vestlige turister velger nemlig stadig oftere å krydre feriereisen med en formiddag i ekte bølgeblikk-slum.

Slumturismen har eksplodert i omfang i land som India, Brasil, Kenya og Sør-Afrika. Kibera, Nairobis og Afrikas største og mest beryktede slumby, er et godt eksempel på fenomenet. En lang rekke lokale byråer har slått seg opp på å guide deg rundt.

Stadig flere

– Vi blir stadig flere turarrangører, smiler Frederick Kayiya fra Explore Kibera Tours som viser oss rundt i Kibera. Både Frederick og de andre guidene bor selv i området. En av turistene som er med denne dagen er tyske xxxxxxxxxxx xxxxxxxxxxx.

– Det er kanskje et litt merkelig valg å reise ut hit, sier hun mens vi går rundt gjennom Kiberas landskap av bølgeblikk og åpne kloakker. Hun har reist til Kenya fra Tyskland for å delta på en konferanse. Med seg har hun en plastpose fylt med fargeblyanter og sjokolade.

– Jeg ville gjerne se hvordan befolkningen lever – ikke bare de ville dyrene. Jeg har også besøkt slumområder i India og Brasil, forteller hun.

Lærelystne turister

Kritikerne kaller turen for «en menneskelig zoo», og guiden vår kjenner godt til kritikken:

– Noen beboere tror at turistene tar bilder for å selge dem. De er lei av at andre overdriver de negative sidene ved Kibera. Men de aller fleste besøkende vil bare oppleve en annen levemåte og en ny kultur. De vil lære om lokale forhold, forklarer han.

Kayiya viser oss et lokalt ungdomsprosjekt som Explore Kibera Tours samarbeider med. Et par ungdommer, som spiller dataspill på organisasjonens nyinnkjøpte maskiner,

hilser uinteresserte på oss. Underveis forteller guiden om Kiberas rundt en million innbyggere. De fleste lever for under én dollar om dagen.

– De lever av å tilby håndverkstjenester, litt salg og annet løsarbeid. Her i Kibera har vi alle slags butikker – unntagen bilforretninger kanskje, smiler han. Guiden forteller at jo lenger bort fra hovedveiene man bor i Kibera, jo fattigere er du. Husene er billigere, det er mindre tilgang på elektrisitet, færre kloakker og dårligere adgang til vann. Farligere er det også, mener han.

Som et dyr i bur

De som forsvarer slumturismen mener at den fremmer sosial bevissthet og bidrar til inntekter til de fattige. Fredrik Otieno er en av opphavsmennene til Kibera Tours og forklarer:

– Formålet vårt er å menneskeligjøre beboerne, ikke å fornede dem. Vi ønsker å avmystifisere Kibera og vise at selv om folk er fattige, lever de likevel normale liv.

Men ikke alle beboere er like begeistret for den flyktige oppmerksomheten fra turistene. 27 år gamle Kennedy Odede vokste opp i slummen, men fikk for et år siden et stipend for å studere på Wesleyan University i USA. Han så seg nødt til å fortelle hva folk i Kibera egentlig syntes om de velmenende turistene som kommer for å kikke på dem. Debattinnlegget sendte han til storavisen The New York Times:

– Jeg var 16 år første gang jeg støtte på en guidet slum-tur. Jeg sto utenfor mitt 10 kvadratmeter store hus, vasket opp og kikket lengselsfullt ned på tallerkenene fordi jeg ikke hadde spist på to dager. Plutselig kom en hvit kvinne og tok bilde av meg. Jeg følte meg som en tiger i bur. Før jeg rakk å si noe, hadde hun gått videre.

Underholdende fattigdom

– Artikkelen min satte fart i debatten. Jeg har fått utrolig mange e-poster fra

– Jeg vil gjerne se hvordan befolkningen lever – ikke bare dyrene i nasjonalparkene, sier xxxxxxxxxxx xxxxxxxxxxx. I midten som deler ut fargeblyanter og tysk sjokolade til barna i slummen.

FOTO: JEPPE VILLADSEN

« De får sine fotografier – vi mister et stykke av vår verdighet »

Kennedy Odede, beboer i Kibera-slummen.

hele verden. Mange takker meg, mens andre mener jeg tar feil. Men vet du hva? Alle de som kritiserer artikkelen er personer som på en eller annen måte tjener penger på slumturismen, sier Kennedy Odede.

I dag er han leder for organisasjonen Shining Hope for Communities som støtter kvinner i Kibera. Han utdyper kritikken mot slumturismen: – Slumturisme gjør fattigdom til underholdning – noe du kan oppleve i et kort øyeblikk og deretter snu ryggen til. Folk tror de virkelig har sett noe. Etterpå kan de gå tilbake til livene sine og forlate oss akkurat der hvor vi var, sier han og fortsetter:

– De besøkende snakker ikke med oss. Bortsett fra tilfeldige kommentarer oppstår ingen dialog. De får sine fotografier – vi mister et stykke av vår verdighet.

Fattigdommens pris

Prisen for et glimt av fattigdom i Kibera varierer fra 35 til 200 kroner. Felles for de fleste av turarrangørene er at de kaller seg «non-profit». Det gir deltakerne en følelse av at de utfører et lite stykke bistandsarbeid gjennom å melde seg på en guidet tur.

Men hvor mye av fortjenesten som sprøytes tilbake til lokalsamfunnet, vites ikke. Explore Kibera Tours satte i fjor ned prisen fra 150 til 35 kroner med begrunnelse i at de hadde redusert utgifter til administrasjon.

Og skal man tro kommentarene på reisesiden Tripadvisor, er en guidet tur verdt pengene:

«En fantastisk tur, et fantastisk sted fylt med håp og flotte bedrifter», skriver Chuck fra East Sussex, England. Frances fra California skriver at turen med Explore Kibera har forandret hvordan han tenker om Kibera og fattigdom i Nairobi.

Fornøyd turist

Guiden vår Frederick Kaiya forteller at mange sier det er oppmuntrende å se alt arbeidet ungdomsgrupper, kvinnenettverk og andre organisasjoner gjør. Likevel gir noen av dem opp halvveis i omvisningen på grunn av stanken og omgivelsene.

Den tyske turisten xxxxxxxxxx xxxxxxxxxx derimot, gjennomførte sin omvisning. Etterpå var hun fornøyd med utbyttet:

– Det høres merkelig ut at man skulle bli rikere av å se andres fattigdom. Men slik føles det når man ser den styrken som finnes her i slummen. Det setter mine egne bekymringer i perspektiv. Jeg vil anbefale alle å gjøre dette, avslutter hun. ■

Jeppe Villadsen er dansk journalist og korrespondent for avisen Kristeligt Dagblad i Kenya.

23-årige Frederick Kaiya fra Explore Kibera Tours arrangerer slumbesøk i Kibera-slummen – ett av verdens største og tettest befolkede slumområder.

FOTO: JEPPE VILLADSEN

16 Tema: Ulovlig hogst

I krig mot skogmafiaen

For tretti år siden ble politimannen Demetrius Luiz Dos Santos Bernal skutt i armen under en narkotikaaksjon i en av Rio de Janeiros favelaer. Han forteller at kampen mot ulovlig hogst kan være farlig.

Opp mot 90 prosent av alt trevirke som omsettes fra verdens regnskoger er ulovlig hugget, fastslår en fersk FN-rapport. Kriminelle nettverk tjener milliarder på utbyttingen. – Vi kan ikke overlate dette problemet til velmenende organisasjoner og byråkrater. Svaret er mer politi, mener FN-ekspert. **Av Espen Røst, i Brasil**

Det er ikke lenger slik at norske bistandsmidler til miljø utelukkende brukes på biologisk mangfold og urfolksterritorier. Nå støttes også topptrent politi, med våpen i hånd, av norske bistandskroner.

En helt fersk rapport fra FNs miljøprogram (UNEP) og Interpol

fastslår at ulovlig hogst kan stå for så mye som 40 prosent av den årlige avskogingen av tropisk skog. Det er kriminelle syndikater som står bak den voldsomme utbyttingen nå. Ifølge rapporten omsettes ulovlig hugget tømmer for minst 30 milliarder dollar årlig. Derfor har Norge bidratt med 5,5 millioner kroner fra

regjeringens klima- og skogsatsning til et internasjonalt politisamarbeid i kampen mot skogmafiaen.

Demetrius Luiz Dos Santos Bernal (44) er spesialist i jungeloperasjoner i Brasils statlige politi. Han jobber til daglig med de største utfordringene i kriminalitetsbekjempelse i Amazonas; narkotrafikk og ulovlig tømmerhogst. Nå har han delt av kunnskapen sin med politikolleger fra andre latinamerikanske land, der regnskog hugges ned i stor skala. I slutten av august var polititjenestemenn fra Chile, Paraguay, Venezuela, Costa Rica, El Salvador, Colombia og Ecuador på en norskstøttet treningsleir i regi av Interpol for å lære hvordan brasiliansk politi jobber mot de kriminelle nettverkene.

– De som skal være med i krigen mot skogplyndrerne må vite hvordan de skal overleve i jungelen. De må kunne bruke naturen og alt det den har å tilby, samtidig må de forstå hvordan de kriminelle jobber og tenker, sier Bernal.

Farlig jobb

44-åringen er ute på operasjoner minst en gang i måneden. Ofte flere uker i strekk. På det lengste har han oppholdt seg nesten seks måneder sammenhengende i skogen. For tretti år siden ble Bernal skutt i armen under en narkotikaaksjon i en av Rio de Janeiros favelaer. Kampen mot ulovlig hogst også kan være farlig:

– Det er snakk om enorme penge summer i denne bransjen. Og mange av de som driver ulovlig hogst er godt

– Fint om politiet vil hjelpe oss

DAGLIG LEDER i Regnskogfondet, Lars Løvold synes det er bra at Norge bruker bistandspenger i kampen mot ulovlig tømmerhogst.

– Ulovlig hogst er et enormt problem, og risikoen for å bli straffet er minimal i de fleste land. Alle gode krefter må trekke sammen for å stoppe disse kriminelle kreftene som utnytter regnskogen.

Han er derimot ikke enig at løsningen på problemet først og fremst er mer politi.

– En ren politiløsning vil ikke løse dette problemet, men det er fint om politiet vil hjelpe oss i det livsviktige arbeidet med å ta vare på verdens

Daglig leder i Regnskogfondet, Lars Løvold

regnskoger. Det trengs både bedre lovverk og at lovene håndheves. Politiet bør fokusere på bakmennene i dette spillet, de som organiserer det hele og tjener de store pengene. Dessuten bør de samarbeide med mennesker som bor i skogen og de kreftene som er opptatt av å ta vare på den, slik at politiets innsats blir mest mulig effektiv, sier Løvold. ■

Lover mer bistandsmidler til kampen mot ulovlig hogst

NORGE KOMMER til å bruke mer av skogmilliardene i kampen mot de kriminelle tømmerhogst-syndikaterne. Det bekrefter miljøvernminister Bård Vegard Solhjell til Bistandsaktuelt.

–I Brasil har det gitt svært gode resultater å forbedre håndhevelsen av eksisterende lovverk, inkludert gjennom politiaksjoner i regnskogen, sier Solhjell.

Ministeren mener den økende ulovlige hogsten av regnskogen er en alvorlig utfordring for det globale arbeidet mot avskoging.

– Det tapper landene for enorme inntekter og er tyveri av ressurser fra noen av verdens fattigste mennesker. At problemet er økende gjør Norges og Interpol/UNEPs arbeid enda viktigere, mener SV-statsråden.

–Fokuset i Interpol-prosjektet

Miljøvernminister Bård Vegard Solhjell

FOTO: BJORN SIGURDSON/REGJERINGEN

er å ta i bruk de virkemidler som må til for å bekjempe internasjonal, organisert miljøkriminalitet. For eksempel etterretning og kartlegging av disse miljøene så vel som etterforskning og rettsforfølgelse av hvitvasking og korrupsjon. Formålet er nettopp å sette fokus på bakmennene som organiserer og finansierer internasjonal skogkriminalitet og ikke den fattige innleide arbeideren som holder motorsaga. Kamp mot korrupsjon og ulovlig avskoging er en prioritet for Norge, så ressurser vil bli brukt på dette, sier Solhjell. ■

« Jeg har vært med på operasjoner mot tømmerhuggere der det har vært skuddvekslinger. »

Demetrius Luiz Dos Santos Bernal, spesialpoliti jungeloperasjoner, brasiliansk føderalt politi.

organisert. Sist vi var på en operasjon mot ulovlig hogst beslagla vi flere hogstmaskiner og arresterte 7 personer. Det var en vellykket aksjon, men jeg har vært med på operasjoner mot tømmerhuggere der det har vært skuddvekslinger, forteller den erfarne politimannen.

Brasil er et av landene som har kommet lengst i å bruke politi i kampen mot avskogingen. Myndighetene har de siste årene satt av mellom 20 og 30 millioner dollar til jungeloperasjoner. For å ta de store aktørene, forteller Bernal at brasiliansk politi peker seg ut områder med spesielt rask avskoging via satellittbilder. Så setter de inn kommandosoldater og politi på bakken. Utstyr blir konfiskert, destruert og de kriminelle blir arrestert. I tillegg drives det teknisk og taktisk

etterforskning for å ta bakmennene, og for å avdekke transportruter. Det er gjennom denne typen aksjoner brasiliansk politi har avdekket falske og manipulerede transporttillatelser. Og det er gjennom denne typen aksjoner de har klart å bremse den ulovlige tømmerhandelen, mener Bernal.

–Vi bruker satellittovervåking i kampen mot den ulovlige avskogingen. Men det er bare et verktøy, det er minst like viktig at vi utdanner mer politi som klarer den tøffe oppgaven det er å kunne operere i jungelen.

Lærer å overleve

Det er tidlig morgen utenfor polititreningsleiren CIAPA vel tre timer i båt nordvest for delstatshovedstaden Manaus. Sola har for lengst begynt å trenge gjennom det tette bladver- →

Aurelio Olimpio Lopez lærer politistudentene hvordan de skal lage feller for å skaffe seg mat. Når det føderale brasilianske politiet er på oppdrag mot skogmafiaen kan de måtte klare seg i ukevis ute i skogen, uten kontakt med omverdenen. FOTO: ESPEN RØST

18 Tema: Ulovlig hogst

Fra Paraguay for å lære: I hjemlandet mitt er ulovlig avskoging et stort problem. Jeg søkte meg til dette kurset slik at jeg kan være med å kjempe kampen mot de kriminelle skoghoggerne. Her har hugger ned skogen ulovlig, sier politimannen Ariel Ortiz fra Paraguay. FOTO: ESPEN RØST

ket høyt der oppe. 13 politimenn fra ulike land i Latin-Amerika er på tur ut i jungelen med den lokale guiden Aurelio Olimpico Lopez (48).

– Pass deg! roper plutselig Aurelio – Du holdt på å rygge rett inn i den der, sier han og peker på en plante

med store tagger. Da hadde du fått vondt. Den har gift i seg, sier Aurelio.

Selv om det er tidlig på dagen er varmen påtrengende, også under de høye, tette trekronene. Lyden av fugler og insekter er overveldende. Svetten pipler fra politimannen Mar-

co Antonio Araújo de Limas panne. Det er tungt å bevege seg i den tette skogen, og man må være oppmerksom for hvert skritt man tar.

Aurelio har vokst opp i jungelen, og kunnskapen hans er helt uvurderlig for oss. Å kunne overleve i jungelen er enormt krevende. Og det er akkurat det disse kriminelle tømmerhoggerne gjør. Vi må ha den samme kunnskapen om jungelen som de har; først da kan vi klare å ta dem, sier Araújo de Lima.

46-åringen fra hovedstaden Brasilia jobber som operasjonsmanager i Interpol. Det er han som har planlagt operasjon LEAD, aksjonen der de deltagende landene skal slå ned på avskogingen i en felles operasjon

senere i høst. Når og hvor vil ikke Araújo de Lima fortelle.

– Soldat for miljøet

Under den ukenslange treningsleiren ved Rio Cueiras, en sideelv til Rio Negro, har politimennene fått skoleing i avanserte digitale verktøy for å avdekke avskoging. Og de har lært hvordan de skal overleve i skogen. Den lokale guiden Aurelio har vist dem hvordan de skal fange dyr ved hjelp av feller, og hvordan de kan bruke skogens frukter for å overleve. Han har lært dem om trær som inneholder en lett antenkelig sevje for å lage bål, og han har vist dem den lille kokosnøtten med den ekstremt næringsrike larven som skal spises

Interpol

Interpol (International Criminal Police Organisation) er en samarbeidsorganisasjon mellom politiet i 188 medlemsstater. Organisasjonen forsøker å overvåke organisert kriminalitet på global basis og samordner internasjonale etterforskninger.

« De som driver stort i denne bransjen vet hvordan de kan lure systemet. Bestikelser er et enormt problem. »

Anonym brasiliansk politimann

vi lært å overleve i jungelen, og det er en viktig kunnskap å ha dersom man skal ta de som

levende.

– Jeg er en soldat for miljøet og for skogen, og vil være med å nedkjemping den ulovlige hogsten. Foreløpig er dette et ambisiøst prøveprosjekt. Her trenes trenerne. Tanken er at de som har vært her denne uka skal dra hjem til sine hjemland og dele kunnskapen med sine kolleger der. Om operasjonene vi skal gjennomføre i løpet av høsten blir vellykkede, håper jeg at vi får på plass permanente ordninger for et internasjonalt politisamarbeid. Forhåpentligvis er dette prosjektet en milepæl i kampen mot den ulovlige hogsten, sier Araújo de Lima.

Bestiktelser

Interpols og FNs ferske rapport «Green carbon, black trade» fastslår at ulovlig hugget tømmer omsettes for minst 30 milliarder dollar årlig. Det er ikke fattige bønder som organiserer hogst av flere hundre millioner kubikkmeter skog: Dette er en handel det står langt større krefter bak. Ifølge rapporten er stråselkaper, hvitvasking og korrupsjon nøkkelord i den internasjonale tømmerhandelen.

Demetrius Luiz Dos Santos Bernal mener politiet har en vanskelig oppgave foran seg om de skal stoppe de kriminelle skogplyndrerne. Han har selv opplevd at tømmerhoggere og bakmenn har forsøkt å kjøpe seg fri.

Vi kan ikke overlate dette problemet til velmenende organisasjoner og byråkrater. Dette er en politioppgave.»

Christian Nellemann, leder for utrykningsenheten i FNs miljøprogram (UNEP)

Det norske klima- og skoginitiativet

■ Under klimatoppmøtet på Bali i 2007 lanserte statsminister Jens Stoltenberg en norsk storsatsing mot utslipp ved avskoging og skogforringelse i utviklingsland. Norge lovet å bruke inntil 3 milliarder kroner årlig til formålet.

■ Klima- og skoginitiativet har så langt utbetalt cirka 5,5 milliarder norske kroner. Den største utbetalingen har gått til Brasil som har fått drøyt 2,5 milliarder kroner. Det er hittil brukt til sammen 553 millioner kroner gjennom Amazonas-fondet. De 2 milliardene som så langt ikke er brukt, er satt av i gjeldsbrev i Norges Bank.

■ Andre store mottagere er Indonesia, Guyana, FNs Redd-program og Congo Basin Forest Fund.

Polititjenestemenn fra Paraguay, Venezuela, Chile, Costa Rica, San Salvador, Colombia og Ecuador lærte blant annet å lese satellittbilder for å kunne identifisere hvor ulovlig hogst forekommer på Interpol-treningsleiren. FOTO: ESPEN RØST

– Men jeg takket nei, jeg vil ikke la meg bestikke, jeg vil fortsette å kunne sove godt om natta, sier 44-åringen.

«Gjennomkorrupt»

To eksperter på å lese satellittbilder er hyret inn som lærere på Interpol-kurset. Ingen av dem ønsker navn eller bilde i avisa. Begge mener brasiliansk politi har god oversikt over den ulovlige hogsten, men at de ikke har tilstrekkelig med ressurser til å bekjempe den.

– Vi overvåker områder via satellitt, og har god oversikt over hvor skogen forsvinner. Det store problemet er at hogsten er organisert av store syndikater som har ressursene til å manipulere lovverket: De som eier skogområder med hogst-tillatelse, hugger også utenfor sine områder. Det ulovlig hugde tømmeret blandes så med lovlig hugget, før alt registreres sammen – som lovlig.

Interpol/FN-rapporten bekrefter det de to polititjenestemennene antyder, og hevder at en effektiv måte for de store aktørene å smugle ut ulovlig tømmer på, er å mikse det med lovlig tømmer. I enkelte tilfeller skal det være avdekket at 30 ulovlige tømmerstokker følger i lasten til ett lovlig tre når det smugles ut på det internasjonale markedet. Mange av disse ulovlige operasjonene involverer bestiktelser til skogmyndigheter, politi og til militære, heter det i rapporten.

De to føderale politiagentene vil ikke si det direkte, men legger likevel ikke skjul på at det er fritt frem for de som driver med ulovlig hogst i Brasil.

– Om jeg hogger tømmer ulovlig, er det ingen sak å flytte tømmeret ut av landet uten at noen stopper meg.

De som driver stort i denne bransjen vet hvordan de kan lure systemet, og bestiktelser er et enormt problem. Systemet er gjennomkorrupt, sier politimannen.

«Styres av kriminelle»

Det er Christian Nellemann, leder for utrykningsenheten i FNs miljøprogram (UNEP), helt enig i. Dansken, som er ansatt ved UNEP Grid Arendal, er en av initiativtagerne bak Interpol-prosjektet. Han mener det er helt nødvendig å sette inn store politiresurser for å få bukt med den økende organiserte avskogingen av jordas regnskoger.

– De ti siste årene har aktørene som driver ulovlig tømmerhogst blitt mer og mer profesjonelle. Det er internasjonale kriminelle syndikater som har tatt over plyndringen av regnskogen nå, og de henter ut enorme summer hvert eneste år. I praksis er det fritt fram for de kriminelle, sier Nellemann.

Han forteller at tømmerhogst-syndikatene har tilpasset seg en stadig strengere skogpolitikk, og antyder at mengden tømmer som eksporteres ulovlig kan være så mye som 30 ganger høyere enn det som er loggført. Nellemann mener at det hvitvaskes titalls millioner kubikkmeter skog gjennom stråselkaper hvert år, og hevder å kunne bevise nær en tidobling i mengden av skogstømmer som selges falskt i løpet av de siste fem årene.

– Nå er de så velorganiserte at de hacker statlige datasentraler for å manipulere tømmerhogsttillatelser. I tillegg står de bak bestiktelser, korrupsjon og drap på menneskerettighetsforkjempere og indianere, sier Nellemann. →

20 Tema: Ulovlig hogst

På fisketur: På Interpol-kurset har politimenn fra Brasils naboland lært hvordan de skal overleve i jungelen. – Politistudentene her trenes til å bekjempe miljøkriminalitet, og da er det viktig at de klarer å overleve i skogen. De må kunne høste jungelens frukter for å overleve, sier spesialpoliti Demetrius Luiz Dos Santos Bernal. FOTO: ESPENRØST

Han har sett forfalskede økosertifiseringer som omfatter mer enn 3000 selskaper i Brasil.

– De fleste aktørene har en eller annen form for tillatelse, problemet er at de hugger utenfor de områdene de har tillatelse, og loggfører det ulovlige tømmeret som lovlig. Vi ser også at de kriminelle reagerer i forkant av kompliserte intensjonsavtaler om reduksjon av avskoging og sertifisering. De kriminelle har i flere tilfeller allerede før underskriving av avtalene omgått regelverket

– En politioppgave

Organisert miljøkriminalitet har eksplodert internasjonalt. Med minimal sjans for å bli tatt, har dette blitt en gigantattraksjon for de kriminelle. Før drev en del av disse menneskene kanskje med narkotikatraffikk, nå har de skjont at det er enorme penger å tjene på ulovlig tømmerhogst, mener UNEP-lederen.

– Derfor kan vi ikke overlate skjebnen til verdens regnskoger til velmenende organisasjoner og byråkrater. Dette er blitt så stort at det er en politioppgave nå. Hovedgrunnen til at Brasil har fått bukt med deler av denne kriminaliteten, er at brasilianske myndigheter har valgt å prioritere politiaksjoner og etterforskning, sier Nellemann.

Han mener oppbremsningen av avskogingen i brasiliansk Amazonas primært skyldes en sterk innsats fra landets politi.

– Men når det har vært vellykkede politiaksjoner i ett område, ser vi at det er økt avskoging i andre områder. Når brasiliansk politi har vært så effektive, kommer vi til å se en økning i avskogingen i nabolandene. Derfor er det så viktig at vi prioriterer et internasjonalt politisamarbeid. Interpol har mandat til å gjennomføre operasjoner og FNs kontor for narkotika og kriminalitet har nettverket og kunnskapen. Sammen med de respektive landenes politi kan disse gjøre jobben, men det fordrer at det settes av penger, sier han.

Nellemann tror det er mulig å få på plass en felles politiplattform mot avskoging i løpet av tre til fire år, og mener det er av helt avgjørende betydning at land som Norge bidrar faglig og finansielt.

– Når sannsynligheten for å bli tatt og dømt er så lav som den er nå, så har etiske retningslinjer og antikorrupsjonskampanjer begrenset effekt. Lover mot skattesvindel er langt sterkere enn miljølover generelt – og det er her vi gjennom økt bistand virkelig kan utgjøre en avgjørende forskjell. Her kan Norge ligge i front internasjonalt på å bekjempe grov miljøkriminalitet og samtidig støtte oppbygging av et effektivt statlig forvaltningsapparat til selvhjelp i sentrale utviklingsland. Politikere må få øynene opp for at dette er politiarbeid, sier han. ■

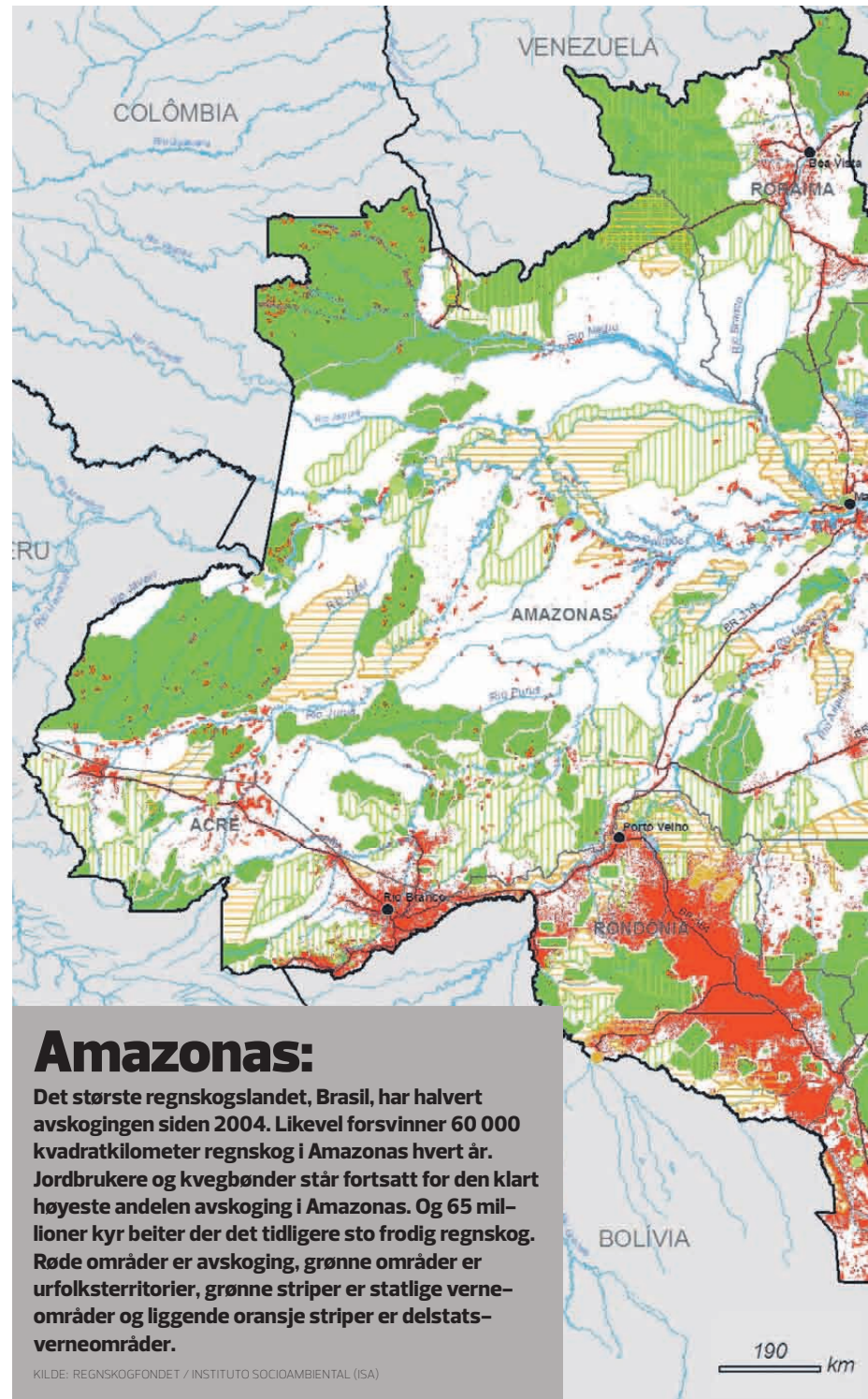
espenrost@gmail.com

Avskoging

■ Opprinnelig dekket regnskogene rundt 13 prosent av jordoverflaten. I dag er over halvparten av den tropiske regnskogen helt borte. Hvert år forsvinner rundt 130 000 kvadratkilometer tropisk skog, viser tall fra FNs jordbruksorganisasjon FAO. ■ I dag er det tre store sammenhengende regnskoger igjen i verden. Det er i Amazonas, i Sentral-Afrika og på øya

Ny-Guinea i Sør-Øst-Asia. I tillegg finnes det tropisk regnskog i andre deler av Sør-Øst-Asia og Stillehavsområdet.

■ Regnskogen forsvinner raskest i Indonesia og i Brasil. Men det største regnskoglandet, Brasil, har halvert størrelsen på den årlige avskogingen siden 2004. Likevel forsvinner 60 000 kvadratkilometer regnskog i Amazonas hvert år.

Bistand mot

Organisert internasjonal kriminalitet undergraver utviklingen i mange land. Norge og en rekke andre land har begynt å bruke bistandspenger i krigen mot organisert kriminalitet.

Av Jan Speed

ULOVLIG HANDEL med fisk, trelast, mineraler, våpen, mennesker, kroppsdeler og narkotika er enormt innbringene - trolig ligger omsetningen på rundt 870 milliarder dollar årlig.

– Internasjonal kriminalitet hemmer utvikling. Organisert kriminalitet undergraver statens autoritet, fastslår utviklingsminister Heikki Holmås.

– Vårt utviklingssamarbeid bidrar både direkte og indirekte til å forebygge og bekjempe kriminalitet. Indirekte bidrar vi til å bygge robuste og demokratiske stater med godt styresett gjennom bistand og annet utviklingsarbeid. Direkte innsats mot organisert kriminalitet går gjennom støtte til ulike organer som forebygger og bekjemper eksempelvis narkotika, våpentrafikk, sjørøveri, menneskehandel og ran av

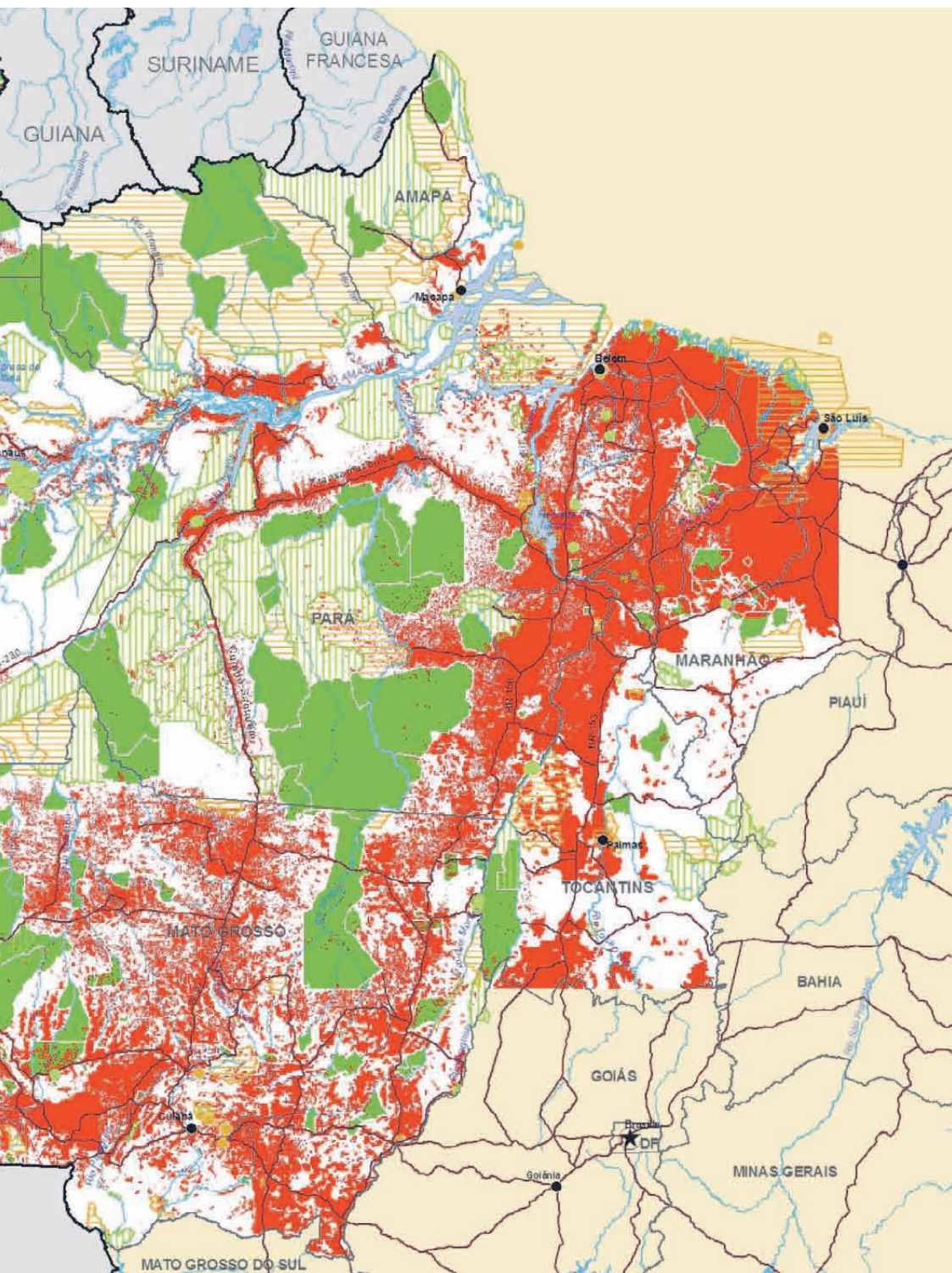
naturressurser. Norges innsats mot ulovlig kapitalflyt er også et viktig bidrag, sier Holmås.

Han påpeker at i noen land er myndighetene en del av den organiserte kriminaliteten. De kriminelle nettverkene utgjør en trussel for lokalbefolkningen. Dette krever at man bekjemper både korrupsjon og det kriminelle nettverket samtidig, noe som forutsetter god innsikt i lokale strukturer.

Norge støtter flere tiltak mot organisert kriminalitet:

■ Mot narkotika og internasjonale bander

FNs kontor mot narkotika og kriminalitet (UNODC), som arbeider mot organisert kriminalitet direkte, har fått med 30 millioner kroner i kjerne- støtte de seneste årene.

Hvordan skru på lyset til 1,3 milliarder fattige mennesker?

Likestilling + grønn energi
= bærekraftig utvikling.

Norad inviterer til folkemøte om
norsk bistand på Samfundet –
Klubben i Trondheim,
3. oktober kl. 18.00.

Møt opp og still spørsmål til:
Utviklingsminister Heikki Holmås,
Norads direktør Villa Kulild,
Generalsekretær i Care
Torild Skogsholm, Professor ved
NTNU/CEDREN Ånund Killingtveit,
Administrerende direktør i
Agua Imara Einar Stenstadvold

Ordstyrer: Eva Bratholm,
kommunikasjonsdirektør i Norad.

kriminelle

FNs fredsbevarende operasjoner (DPKO) har etablert 7 pilotprosjekter med en komponent mot organisert kriminalitet i deres mandat.

FNs Department of Political Affairs har etablert regionale kontorer i Sentral Asia og Vest-Afrika er også delvis begrunnet med kamp mot organisert kriminalitet. Interpol og FNs utviklingsfond er også aktive på feltet.

Alle disse organisasjonene får kjernestøtte fra Norge

■ Mot ulovlige pengestrømmer

Norge arbeider for å hindre kapitalflukt fra Afrika og styrke lokale skattesystemer for å lettere kunne hindre ulovlige pengeoverføringer. Norge finansierer slike tiltak i utviklingsland med i størrelsesorden 80 millioner kroner i 2012.

På hvitvaskingsfeltet støttes arbeidet med rundt 15 millioner kroner årlig til IMF, Financial Action Task Force, Interpol, OECD og direkte til Økokrim-funksjoner.

■ Mot menneskehandel

Menneskehandel er en milliardindustri og har ifølge FN passert narkoti-

kahandel som verdens nest største illegale økonomi, etter våpenhandel. Antall ofre anslås ofte til om lag fire millioner i året. Tiltak mot menneskehandel har mottatt rundt 50 millioner i norsk støtte per år under regjeringens handlingsplaner i perioden 2003–2011.

■ Mot sjørøvere

FNs antisjørøveriarbeid i Somalia er støttet med tentativt 14 millioner kroner i 2012.

■ Mot ulovlig fiske

Norge betaler delvis for drift av to fiskerioppsynsbåter i Mosambik. De er sentrale i kampen mot ulovlig fiske. Fiskeriforvaltningens analysenettverk i Norge har gjennom satellittovervåking styrket afrikanske landenes mulighet til å utestenge eller ta arrest i båter som driver ulovlig fiske.

■ Mot skogsmafiaen

Norad formidler fem millioner kroner per år i tre år til Interpols prosjekt LEAF (Law Enforcement Assistance for Forests) for å bekjempe organisert kriminalitet og korrupsjon i denne sektoren. ■

■ PROSTITUSJON

14

prosent, om lag en av sju beboere i Madagaskars viktigste havneby Toamasina er sexarbeidere, melder Irin News.

■ IKEA

Når 74 millioner barn i India

IKEA Foundation og UNICEF har nå offentliggjort resultatene av ti års samarbeid for fremme av barns rett til skolegang, reduksjon av barnedødelighet og bekjempelse av de bakenforliggende årsakene til barnearbeid i India.

– Gjennom det siste tiårets samarbeid og vårt bidrag på til nå over 100 millioner euro til UNICEFs prosjekter i India har vi gitt mer enn 74 millioner barn nye muligheter, sier Per Heggnes, direktør for IKEA Foundation i en pressemelding.

Barnedødelighet hal

Aldri før har så mange barn overlevd til de er minst fem år gamle, viser ny Unicef-rapport. Men utfordringene er fremdeles gigantiske. Fortsatt dør 19 000 barn hver dag. **Av Hege Opseth**

I 1990 døde 12 millioner barn under fem år. I dag er tallet redusert til 6,9 millioner. Ifølge den ferske UNICEF-rapporten «Committing to Child Survival: A Promise renewed». Dødeligheten har gått ned i alle verdens regioner og arbeidet viser stadig fremgang. Det avgjørende har vært forebygging av sykdommer som lungebetennelse og malaria, samt massiv vaksinasjonsinnsats.

– Utviklingen fra 1990 viser at det er realistisk å nærme seg ambisjonen om at det skal dø færre enn 20 barn per tusen fødsler i alle land innen 2035, sier generalsekretær i UNICEF Norge, Bernt Apeland til Bistandsaktuelt.

Handler om vilje

114 regjeringer og mange frivillige organisasjoner har nå sluttet seg til kampanjen «A Promise Renewed», en initiativ for å få land til å slutte opp om arbeidet med å redusere barndødelighet.

Initiativet stammer fra en konferanse i Washington i juni hvor representanter fra en rekke av verdens største land og viktigste utviklingsorganisasjoner deltok.

– Som denne rapporten viser - vi har evnen, vi vet hva som skal til og hvordan vi skal få det til. Det vi trenger er viljen. Dette er en viljeserklæring, sier Apeland.

– Dere vil ha med alle land innen 2035, det er veldig ambisiøst?

– Ja, men det er slik vi oppnår ting. Når vi har kommet dit vi er i dag så er det jo fordi man har satt ambisiøse mål tidligere.

De viktigste verktøyene i arbeidet for å redde flere barn er:

■ ekstra innsats rettet mot de 24 landene som bidrar til over 80 prosent av barnedødsfall

■ styrking av helsetjenestene til befolkninger med dårlig helsedekning

■ fokus på bekjempelse av de fem sykdommene som forårsaker flest barnedødsfall

■ investering i utdanning for jenter, styrking av kvinner og kvinners økonomi

Det er ni land som har redusert barnedødeligheten med mer enn 60 prosent siden 1990: Bangladesh, Kambodsja, Etiopia, Malawi, Madagaskar, Nepal, Niger og Rwanda.

Bernt Apeland er generalsekretær i UNICEF Norge.

FOTO: UNICEF

– Når vi ser hvor store resultater som er oppnådd i løpet av 20 år, bør det inspirere både nasjoner, organisasjoner og enkeltpersoner til å fortsette arbeidet med enda mer pågangsmot. Sammen kan vi utgjøre en forskjell og spare millioner av unge liv, understreker UNICEFs norske generalsekretær.

19 000 dør hver dag

Men selv om UNICEF-rapporten viser en god utvikling er det fortsatt mye som gjenstår. For eksempel dør 19 000 barn hver dag på grunn av sykdommer som lett kunne vært forebyggt.

– Det er alt for mange. Vi ser av tallene at flest barn dør i de fattigste regionene og landene, og det er

Norad

NORAD INVITERER TIL NM I BISTAND

Mange har sterke meninger om bistand, men det skader ikke med kunnskap også.

Delta i vår **KUNNSKAPSKONKURRANSE** | Vinn premier hver uke - nmibistand.no
Tør du bli født på ny? - gjenfodt.no

■ KONSULENTER

Gransker konsulent-lønninger

Justine Greening, Storbritannias nye utviklingsminister, har satt i gang en granskning a DfIDs, det britiske motstykket til Norad, konsulenthonorarer. Granskningen ble satt i gang etter at avisa Sunday Telegraph i en artikkel hevdet at en rekke konsulenter har skyhøye lønninger.

■ MYANMAR

30

prosent av de spurte i en ny rapport sier de er blitt utsatt for menneskerettighetsbrudd begått av den burmesiske hæren.

vert siden 1990

Mer effektive vaksinasjonskampanjer har bidratt til at hundretusener av barn reddes. På bildet til venstre vaksineres barn i Nord-Kivu. FOTO: UN

PHOTO/MARIE FRECHON

også disse barna som er mest utsatt for å dø av infeksjoner. Det er mye ugjørt og det er viktig å balansere de gode nyhetene med de utfordringene vi fremdeles står overfor, sier Apeland.

Somalia, Sierra Leone og Mali er landene med høyest barnedødelighet. I disse tre landene dør nesten to av 10 barn før de fyller fem. Til sammenligning dør 3 av hvert 1000 barn i Norge før det fyller fem. I følge rapporten er det land som er i konflikt, nettopp har kommet ut av konflikt og såkalte sårbare stater som er aller verst for barn.

– Der man har lykket, handler det i stor grad om at helsetilbud faktisk er blitt gjort tilgjengelig for folk på landsbygda. I tillegg er tilgang til vaksiner naturlig nok viktig.

Utdanning er nøkkelen

UNICEF Norge trekker frem den såkalte jentemilliarden – hvor Norge støtter utdanning til jenter gjennom UNICEF.

– En av de viktigste bakenforliggende årsakene til at vi har lykket med arbeidet med å redusere barnedødelighet er at jenter får utdanning. En ting er å tilby vaksiner og malarianett og men det hjelper ikke om det ikke etterspørres. Når jenter får utdanning så tar de riktige valg for sine barn. Når det gjelder direkte forebygging og behandling av bakenforliggende årsaker så har Norge betydd mye for disse resultatene, sier Apeland. ■

opsethmedia@gmail.com

Globalt har barnedødeligheten blitt halvert de siste 20 årene, viser en ny rapport fra UNICEF. Styrking av helsetjenestene i de fattigste landene samt satsing på utdanning av kvinner er viktige tiltak for å få enda flere barn til å vokse opp. FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

24 Aktuelt

Virker bistanden?

I år er det 60 år siden Stortinget bevilget ti millioner kroner til Indiahjelpen, starten på den statlige norske bistanden. Det er også 50 år siden Norsk Utviklingshjelp, Norads forløper, ble etablert.

I jubileumsåret 2012 vil en person i bistandsmiljøet reflektere rundt bistandens resultater, problemer og utfordringer.

- Nr. 1–2012: Atle Sommerfeldt, Kirkens Nødhjelp.
- Nr. 2–2012: Nora Ingdal, Nordic Consulting Group.
- Nr. 3–2012: Asbjørn Eidhammer, forfatter og ambassadør.
- Nr. 4–2012: Ine Eriksen Søreide, Høyre.
- Nr. 5–2012: Terje Vigtel, Norad.
- Nr. 6–2012: Berit Aamlid Syversen, sykepleier, Leger Uten Grenser

Advarer mot givernes hastverk

Zambias nye utenriksminister Given Lubinda gir gode råd til overivrige bistandsgivere: Unngå hastverk. Ikke kast penger etter partnere. Innse at utvikling er en smertefullt langsom prosess.

Av Gunnar Zachrisen

Knapt noe regjeringsmedlem i Afrika har bedre kjennskap til norsk bistand enn Lubinda, etter om lag ti års arbeid som saksbehandler ved Norges utestasjon i Zambia. Det var i perioden fra 1992 og ut 2001 at Lubinda var ansatt som saksbehandler ved Norads kontor i Lusaka, det som etter hvert ble Norges ambassade. Der arbeidet han med ulike temaer knyttet til det norske bistandsengasjementet i landet, før han ble politiker og medlem av parlamentet.

Frem mot valget i 2011 var han hovedtalsmann for partiet Patriotic Front. Etter partiets valgseier ble han først informasjons- og turismeminister fra oktober 2011. I januar ble han utnevnt til utenriks- og turismeminister, mens han fra juni i år har vært bare utenriksminister.

49-årige Lubinda er en av de mest profilerte politikerne i Zambia og omtales tidvis som den store strategen i regjeringen. Vi spør ham om hvordan 45 år med norsk bistand har påvirket Zambias utvikling.

Bygge kapasitet

– Norsk bistand har hatt en innflytelse på Zambias utvikling. Noe av bistanden ser man små spor etter, annen norsk påvirkning er mer synlig som følge av varige systemendringer. I tillegg er det noe har dødd hen etter at finansieringen opphørte. Om

et bistandstiltak har vært en suksess kan først og fremst måles i form av endring i ulike institusjoners kapasitet og politisk endring som følge av dette.

Den tidligere saksbehandleren tenker seg om i noen korte sekunder før han finner eksempler.

– Den norske støtten til viltforvaltningen i Zambia er én suksesshistorie. Her er det snakk om et mangeårig samarbeid. Andre eksempler er norsk støtte til kapasitetsbygging innenfor finansforvaltning, herunder arbeid med å effektivisere riksrevisjonen og skatteetaten. På de to sistnevnte områdene har Norge bidratt med kapasitetsbygging både på individnivå og institusjonelt, men her er man ennå på et tidlig stadium.

Det er den institusjonelle endringen Norge bidrar med som er den aller viktigste. Den er synliggjort gjennom at nye og bedre systemer er etablert – på varig basis.

Vasket bort

– For rundt ti år siden intervjuet jeg forhenværende president Kenneth Kaunda. Han mente at Norges viktigste bidrag var den mangeårige støtten til landbruksutvikling i Nord-provinsen?

– Hva gjelder Nord-Provinsen vil jeg vel heller si at det er snakk om «spor» av norsk bistand. Om den mangeårige norske bistanden i disse årene bidro

– Utvikling kan ikke baseres på en modell fra et annet land. Den må vokse ut av forutsetningene som finnes i landet

til noen varig produksjonsvekst er vanskelig å si. Jeg vet at det ble etablert et forskningsinstitutt som fortsatt eksisterer. Det finnes også eksempler på norsk bistand som det overhodet ikke finnes spor av, for eksempel et veibyggingsprogram i Nord-Provinsen. Fordi det gjorde bruk av mye arbeidskraft var det svært populært den gang. Men veiene som ble bygget den gang er, bokstavelig talt, vasket bort. Og folkene som ble lært opp av Norad bygger ikke lenger veier.

Norsk nytenkning

– Har norsk bistand på noen måte hatt sitt eget «stempel», noe som gjorde norsk bistand forskjellig fra andre lands bistand?

– Som «halvt norsk» er jeg nok litt farget av min fortid. Det er fristende å skryte av Norad, som den gang drev utestasjonene. Joda, Norads tilnærming var i en viss periode ganske unik på mange måter. (NB! Utenriksministeren benytter begrepet Norad som synonym til Norge, den norske ambassaden og norsk. Dette har historiske årsaker og relaterer seg til en periode da Norad var en sterk «merkevare» i Øst-Afrika. Red.anm.)

– Norad var med sine nye tanker om mottakeransvar blant de ledende nytenkerne i bistandsgivergruppen, lenge før mange andre land. Det er det umulig å bestride. Også begrepet bistandseffektivitet, som sto sentralt i debatten i mange år, var i stor grad

drevet fram av Norads kritiske spørsmål rundt temaet.

Nei til gaveutdeling

– Kritikere har til tider hevdet at bistand bidrar til en tiggermentalitet?

– Det er sant. Avhengighetssyndromet finnes. Det skyldes lite bærekraftige og svakt planlagte prosjekter finansiert av bistandsgivere. Det finnes prosjekter som i altfor stor grad er blitt utviklet basert på utenlandsk teknologi. Mottakere av slik bistand binder seg opp til teknologi levert av bistandsgivernes hjemland. I tillegg ser vi problemet dukke opp når det lages prosjekter som i altfor stor grad baseres på rene gaver. Det kan gå galt når lokalsamfunn får mat som nødhjelp istedenfor kunnskap om hvordan de selv kan dyrke den på en bedre måte for å forebygge naturens svingninger. Det har skjedd i mange utviklingsland, også utenfor Afrika.

– Hva gjelder Norad kan jeg huske at man finansierte vann- og sanitærprosjekter. Norad kom med en sekk full av penger, men uten å ha særlig tanker om hvordan disse systemene skulle vedlikeholdes. Prosjektene overlevde akkurat så lenge det varte til det oppsto en feil. Dette var eksempler på virkelig dårlig planlagte prosjekter.

Incentivene fanger

– Tilsvarende vil noen hevde at bistanden har bidratt til mer korrup-

«Ja, bistand har gitt et betydelig bidrag til korrupsjonskulturen i mange utviklingsland.»

Given Lubinda, Zambias utenriksminister.

selv og befolkningen selv, langsamt og gradvis, sier Zambias utenriksminister Given Lubinda. FOTO: ESPEN RØST

sjon. Er det noen sammenheng?

– Jada, det skjer på flere måter, sier mannen som har ledet den zambiske avdelingen av et parlamentærkernettverk mot korrupsjon.

– For det første kan det skapes en institusjonalisert korrupsjonskultur. Det skjer ved at giverland, med en svak kulturell forståelse, tar med seg sine verdier og tror at de bare kan erstatte de eksisterende med sine. Det tas i bruk incentiver som etter hvert «fanger» lokalsamfunnet.

– Et eksempel på slike incentiver er at bistandsgivere, med altfor kort tidshorisont, har bedrevet kursing av lokale tjenestemenn. Så har de oppdaget at frammettet kan være så som så. For å få flere til å møte opp har de så, i sitt hastverk, innført økonomiske godtgjørelser, goder tjenestemenn får i kraft av at de møter fram. Målet er «å smøre maskineriet», men situasjonen blir da raskt snudd på hodet. Folk møter nå ikke opp lenger på noen møter uten at de får en økonomisk godtgjørelse, sier Lubinda, som har markert seg offentlig som en sterk motstander av politikernes frynsegoder.

Han viser også til at det for få år siden var vanlig at enkelte land hadde sine egne budsjetter for å «smøre maskineriet» i utviklingsland, ofte med sikte på å fremme eget lands næringsinteresser.

– For å oppsummere og gi et generelt svar på ditt spørsmål om koblingen mellom korrupsjon og bistand: Ja,

internasjonal bistand har gitt et *betydelig* bidrag til korrupsjonskulturen i mange utviklingsland.

Respekt og tillit

– Har du i dag noen gode råd til bistandsgiverne? Hvordan bør de oppføre seg overfor mottakerlandene?

– Utviklingsbistand må baseres på gjensidig respekt og tillit. Det er mitt råd nummer én. Tillit innebærer at bistandsprogrammer må utformes i fellesskap, basert på et sett av avtaler og regler som er avtalt mellom partene. Respekt innebærer at samarbeidet ikke baseres på politiske krav til mottakerlandet, men på et grunnlag som inspirerer til politisk lederskap.

– Mitt råd nummer to: Innse at utvikling er en smertefullt langsom prosess. Det finnes ikke noen «quick fix»-løsninger, og det finnes heller ikke to økonomier i verden som kan baseres på en og samme utviklingsbane. Utvikling i ett land kan ikke baseres på en modell fra et annet land. Den må vokse ut av forutsetningene som finnes i landet selv og befolkningen selv, langsamt og gradvis. Folk har egne forventninger. De må være involvert, de må få lov å delta og diskutere og de må akseptere målet som de skal bevege seg mot. Det er for mange utviklingsekspertene som tror at utvikling vil komme bare det bevilges penger. Slik er det ikke. ■

gunnar.zachrisen@norad.no

Kommentar Eva Bratholm

Jernbanebarna

EN SJU ÅR GAMMEL jente kastet seg foran toget på Mumbais enorme jernbanestasjon, Victoria Terminus. Vitne til den grusomme episoden var daværende direktør for sikkerhet i British Rail, David Maidment.

Året var 1995 og synet av jenta gikk slik inn på ham at han engasjerte seg i stasjonsbarnas skjebne. Han startet hjelporganisasjonen Railway Children. Det lever rundt 112.000 barn på de 60 største jernbanestasjonene i India. De overlever av småjobber, av å selge vann eller tyggegummi, noe som ofte er organisert av voldelige gjenger. Barnas liv er gjerne preget av vold og småkriminalitet.

Det var disse ungene Maidment ville hjelpe. Barn fra fattige landsbyer som hopper på toget til storbyen i håp om et bedre liv og strander på stasjonen. De kommer med de overfylte togene fra Bihar og Uttar Pradesh til New Delhi og Mumbai, ofte uten annet enn et navn på slektning som skal finne seg i millionbyene. Ingen møter dem på stasjonen og menneskemengden er enorm og overveldende. De er lette ofre for den første som tilbyr noe.

I dag jobber Railway Children i India, i Øst-Afrika og i Storbritannia. Poenget er ikke bare å få barna vekk fra det mistrøstige livet på jernbanestasjonen, men også å få avverget et liv på perongene. Jernbanestasjonen er ofte startpunktet på livet som gatebarn. Hjelpearbeidere fra Railway Children har satt opp sentere på de store stasjonene, slik at de kan fange opp nyankomne, gi dem mat, beskyttelse og en returbillett. På ett år blir rundt 50.000 barn hjulpet

vekk fra et liv som jernbanebarn.

Det er en britiske avisa Financial Times som forteller historien om hjelpeorganisasjonen som konsentrerer seg om jernbanestasjonenes gatebarn. Den inngikk i avisens sommerserie om små og innovative organisasjoner som fokuserer på ett problem, en gruppe eller en sak. Et annet eksempel er The One Acre Fund som satser på landbruksredskaper og kunstgjødsel til fattige bønder i Afrika sør for Sahara. Målet er å doble mengden mat produsert på deres stykke land.

SLIK NISJE-HJELP er ikke noe nytt. Det har lenge eksistert foreninger som engasjerer seg i *en* sak, for eksempel innsamlinger til å betale for operasjoner av hareskår eller fistula. Medisinske tiltak som er relativt enkle, men som betyr et annet liv for den det gjelder.

Det er nettopp slike grupper med fokus på én sak, som er vinnere på givermarkedet for tiden, fortsatt ifølge Financial Times. Årsakene er flere. Den mest opplagte er at ett mål gir saken et ansikt og dermed større nærhet, den samme mekanisme som fadderorganisasjonene har satset på med stort hell i årevis.

En annen del av forklaringen er internett. Når man hele tiden kan holde kontakt og bli oppdatert på hva som skjer, styrkes engasjementet og pengene sitter løsere. Naturligvis, hvem blir ikke berørt når man kan følge historien om 12-årige Mukesh Shah som ankommer New Delhi, – med enveisbillett og en lapp i lomma med navnet på en bror et eller annet sted blant 23 millioner mennesker...

En organisasjon som fokuserer på indiske barn som lever på gigantlandets togstasjoner er blant organisasjonene som er vinnerne på innsamlingsmarkedet. Bildet viser gatebarn i India. FOTO: NTB SCANPIX

Økonomi

Utfordrer vestlig hegemoni

Det er ikke bare Kina som gir vestlige land konkurranse i Afrika. India har syvdoblet handelen med kontinentet det siste tiåret. **Av Even Tømte**

Vestens engasjement i Afrika har historisk vært svært spesielt. Når Kina, India og andre land etablerer sterkere relasjoner til Afrika, vil det også påvirke oss. Vi kan ikke lenger ta det for gitt at vi har et særegent historisk ansvar for utviklingen i Afrika, sier Nupi-forsker Øyvind Eggen.

Norsk Utenrikspolitisk Institutt leverte nylig en rapport om Indias engasjement i Afrika. Rapporten er skrevet på oppdrag av Utenriksdepartementet av Eggen og Stein Sundstøl Eriksen, i samarbeid med tre indiske forskere. Forskerne tegnet et bilde av et vestlig hegemoni i Afrika som er i ferd med å slå sprekker. «Nye» land er på banen med friske penger og andre spilleregler enn de gamle bistandsgiverne.

– Dette gir afrikanske land større handlingsrom og frihet til å velge mellom ulike samarbeidspartnere, sier Eggen.

«Nye» bistandsgivere som India og Kina har en annen tilnærming til Afrika enn vestlige bistandsgivere, mer preget av utilslørt egeninteresse og forretningsmessige forhold.

– Det er kanskje litt forstyrrende for oss at dette ser ut til å være ganske populært i Afrika, bemerker Nupi-forskeren.

Kraftig vekst

«India i Afrika» diskuteres som et nytt fenomen, men handel og migrasjon over det Indiske hav har pågått over hundrevis av år. I moderne tid har India vært en støttespiller for afrikanske frigjøringsbevegelser mot kolonistyrer. Likevel har Afrika hatt en relativt marginal plass i indisk politikk og økonomi. Det er i ferd med å forandre seg.

Indias handel med Afrika har blitt syvdoblet siden årtusenskiftet. I 1991 utgjorde handelen mellom India og Afrika en snau milliard dollar. I 2000 hadde handelen vokst til 7,3 milliarder dollar, og i fjor ble varer og tjenester for over 53 milliarder dollar utvekslet over Det indiske hav.

Indias handel med Afrika er bare halvparten av Kinas, som nylig passerte USA som Afrikas største handelspartner. Men avstanden mellom de to asiatiske gigantene blir stadig mindre.

Matsikkerhet

Samtidig har indiske investeringer til kontinentet blitt mer enn nidoblet på syv år. India er den tredje største bidragsyteren til FN-operasjoner i Afrika, og har inngått avtaler om militært samarbeid med Kongo, Mosambik og Madagaskar.

Den økte interessen fra flere framvoksende stormakter tyder på at Afrika er i ferd med å bli stadig viktigere i internasjonal politikk og økonomi, og blir slett ikke «marginalisert», argumenterer rapporten. India er opptatt av sin innflytelse i internasjonale fora, og har funnet gode markeder for sine produkter i Afrikas raskt voksende økonomier. Samtidig er India bekymret for sin framtidige energi- og matsikkerhet. Afrikas eksport til India er dominert av olje og andre naturressurser. Samtidig inkluderer Indias investeringer store oppkjøp og langsiktig leie av afrikansk jordbruksland.

Ikke-intervensjon

I takt med økt handel og investeringer har også den indiske bistanden til Afrika blitt trappet opp. Den anslås av forskerne til å ligge på 2,5 milliarder dollar, eller i underkant av 15 milliarder norske kroner. Det er bare en

Nupi-forsker Øyvind Eggen sier at framveksten av India, Kina og andre land som bistandsgivere vil innebære at OECD-landenes hegemoni blir svekket.

Handelen mellom India og Afrika har økt kraftig de siste årene, og sammen med Kina være god stemning mellom Indias statsminister Manmohan Singh og Sør-Afrikas president

Les mer på nett

NUPI 2012: India in Africa: Implications for Norwegian Foreign and Development Policies

tiendel av bistanden fra de vestlige landene. Norge alene ga seks milliarder kroner i bistand til Afrika i fjor.

– Men disse tallene undervurderer virkningen av indisk bistand, ettersom bistanden blir gitt sammen med andre former for engasjement, sier Nupi-forsker Stein Sundstøl Eriksen.

Det er vanskelig å gi en presis sammenlikning med vestlig bistand, ettersom Indias statistikk skiller seg fra OECDs standarder. Mens vestlig bistand ofte er knyttet til betingelser om å endre samfunnet i retninger Vesten synes er bra, står prinsippet om «ikke-intervensjon» sterkt i indisk

■ NORSK BISTAND

Norge gir 20 millioner til Eurasia

Utenriksdepartementet har inngått avtale med Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa (OSSE) om at Norge skal gi 20 millioner kroner til organisasjonens arbeid for menneskerettigheter, demokrati, sikkerhet, stabilitet og styrking av rettsstatsprinsipper. Avtalen går over tre år og omfatter land i Sentral-Asia, Sør-Kaukasus, Ukraina, Moldova og Hviterussland.

■ BISTAND

245

millioner kroner årlig blir den norske støtten til Verdens matvareprogram (WFP) de neste fire årene. FN-organisasjonen distribuerer årlig mat, matkuponger og kontanter til omlag 100 millioner mennesker.

utfordrer India nå vestlige lands årelange dominans i Afrika. På bildet ser det ut til å Jacob Zuma under et møte i 2010. FOTO: WANG YE / NTB SCANPIX

utenrikspolitikk. Inderne ønsker ikke å legge seg opp i andre lands interne affærer. Dermed kan økt indisk bistand bidra til å styrke eksisterende regimer i Afrika, enten det er med positivt eller negativt fortegn.

– Framveksten av India, Kina og andre land som bistandsgivere vil

innebære at OECD-landenes hege-
moni blir svekket, sier Eggen.

Sudan er den største mottakeren av indisk bistand i Afrika, fulgt av Etiopia og Ghana. Rapporten finner liten grad av overlapp mellom norsk og indisk bistand. ■

Bør afrikanske småbønder satse på eksport?

Er det «Nyt Afrika» – eller «Snyt Afrika»? En kampanje for å øke importen av afrikanske landbruksvarer til Norge har skapt debatt.

– DEN BESTE MÅTEN å bedre matsikkerheten på er ved å arbeide for at bøndene får bedre levekår. Det kan de få gjennom tilgang til internasjonale markeder, mener Stephen Mbiti Mwikya. Han leder Fpeak, en bransjeorganisasjon for kenyanske bønder som eksporterer til de internasjonale markedene. Størsteparten av eksporten av frukt og grønnsaker ender opp i EU.

Mbiti var nylig invitert til Oslo av Nyt Afrika-kampanjen, som arbeider for å fremme import av afrikanske matvarer til Norge. «Nyt Afrika» er stiftet av Kirkens Nødhjelp, Framtiden i våre hender, Fellesrådet for Afrika, Plan Norge, Changemaker, Diaspora Network Norway, Somalisk Studentforening og African Youth in Norway.

Liten eller stor?

Fpeak er en forkortelse for Fresh Produce Exporters Association of Kenya. Flesteparten av medlemmene er småbønder. Mbiti mener småskala-jordbruk kan være praktisk og lønnsomt, selv for eksportmarkedene.

– Det kan virke, selv om man ikke har storskalaeffekter. Det krever små investeringer, liten input og lav mekaniseringsgrad. Men det krever at man samarbeider med andre i samme geografiske område. Ellers bør man være stor, med hundre hektar jord eller mer, sier han.

Ifølge Mbiti er det de mellomstore bøndene som har det vanskeligst. – Er du mellomstor, er du for liten til å gjøre store investeringer, men for stor til å gjøre alt arbeidet for hånd, sier han.

Omstridt

Nyt Afrika-kampanjen har vakt oppsikt – men også kritikk. «Snyt Afrika», har Utviklingsfondets utviklingsorganisasjon Spire kalt den. De beskylder Nyt Afrika for å tale på vegne av statsledere og økonomiske eliter snarere enn fattigfolk, når de vil at Norge skal handle mer med afrikanske bønder. Andre har kritisert kampanjen for ikke å forholde

seg til betente politiske spørsmål om «landgrabbing».

Mbiti holder fast ved at eksport og markedstilgang vil være et gode for afrikanske bønder.

– Man kan spørre seg om ikke maten trengs i Afrika, men afrikanske bønder er veldig rasjonelle. De ser at de kan få åtte ganger høyere inntekter ved å eksportere grønnsaker enn ved å dyrke basisavlinger som hvete eller mais. Da får de penger, som de kan kjøpe mat for. Det er også en måte å sikre matsikkerhet på, sier han.

Vil endre subsidier

– Målet er å få den norske regjeringen til å ta et nytt initiativ i de internasjonale handelsforhandlingene, forklarer Kaare Bilden, spesialrådgiver i Kirkens Nødhjelp og koordinator for Nyt Afrika-kampanjen.

– Vi ønsker at alle liberaliseringskrav mot fattige land trekkes. Samtidig må fattige land få noe bedre tilgang til rike lands markeder, blant annet ved at rike land legger om til mer bærekraftig landbruksstøtte, sier han.

Ifølge Nyt Afrika-talsmannen må en internasjonal avtale baseres på åpenhet og demokratiske prinsipper.

Fire ganger bedre

– Dere har invitert en talsmann for kenyanske småbønder for å fronte deres kampanje. Men er det afrikanske småbønder eller store selskaper som først og fremst vil tjene på økt eksport fra Afrika?

– I Kenya kommer 70 prosent av eksporten fra småbønder. FNs utviklingsprogram har regnet ut at vekst i landbruket er fire ganger så effektivt for å bekjempe fattigdom som vekst i andre sektorer, sier Bilden.

Han mener det er viktig å endre dagens regelverk.

– Villkårene for eksport vil bli bedre dersom landbrukssubsidiene legges om. Dessuten må vi støtte småbønder gjennom både bistand og langsiktige investeringer, sier Bilden. ■

even.tomte@gmail.com

Storsatsing på ren

Ren energi er i vinden i Afrika. I løpet av ti år vil det være strøm i hundrevis av millioner nye hus, forretninger, skoler og sykehus rundt om på kontinentet. Med over 1,5 milliarder kroner i året støtter Norge opp om storsatsingen. **Av Jan Speed**

Fortsatt økonomisk vekst i Afrika forutsetter en massiv utbygging av strøm. Kraftmangel er et stort problem i Afrika.

– De største hindringene i Afrika for næringsliv og jobbskaping er mangel på strøm, manglende muligheter for lån og dårlige veier, sier Jan Rieländer i OECDs utviklingssenter i Paris.

Afrikanerne har store kraftambisjoner. Storselskaper, Verdensbanken og bistandsgivere støtter nå opp om de ambisiøse planene. Noen land satser fortsatt på kullkraft og nye gasskraftverk, men det er stor tro på ren energi – vannkraft, vindkraft, solenergi og energi fra jordvarme.

Investeringene i alternative energi kilder i Afrika har blitt mer enn firedoblet de siste åtte årene.

I fjor bevilget Norge 1,5 milliarder kroner til ren energi prosjekter for å fremme utvikling. Siden 2005 har Norge gitt rundt 7 milliarder kroner til dette formålet.

En stor del av den norske støtten til ren energi går gjennom Norfund. Det statlige fondet og Norges største livsforsikringsselskap, Kommunal Landspensjonskasse (KLP) annonserte nylig at de til sammen skal investere en milliard kroner i ren energi-prosjekter de nærmeste årene. ■

«De største hindringene i Afrika for næringsliv og jobbskaping er mangel på strøm, manglende muligheter for lån og dårlige veier»

Jan Rieländer i OECDs utviklingssenter i Paris

Tegnforklaring

Solenergi

Vannkraft

Biobrensel

Vindkraft

Jordvarme

Megawatt og gigawatt

- Watt er enheten som brukes for å angi energibruk.
- En megawatt (MW) tilsvarer en million watt.
En megawatt gir strøm til 1000 hjem i vestlige land
- En gigawatt (GW) er en milliard watt.
Gigawatt brukes blant annet til å angi effekten av store kraftverk.

Verdensbanken vedtok nylig å lånefinansiere landets Ouarzazate Concentrated Solar Power Plant Project med 297 millioner dollar. Den første fasen skal produsere 500 MW strøm.

Dette skal økes til 2000 MW innen 2020. Koudia Al Baida Farm i Marokko er foreløpig det største vindkraftanlegget på kontinentet.

Scatec Solar har avtale med Verdensbankens International Finance Corporation om utvikling av solenergi prosjekter i Vest-Afrika.

Det første prosjektet i Mali måtte skrinlegges på grunn av opprøret i landet. Nå arbeider de med nye land.

I Liberia vil Norge koordinere støtten til utviklingen av en

helhetlig energi- og klimaplan. Norge, Tyskland og den europeiske utviklingsbanken finansierer gjenoppbyggingen av vannkraftverket Mt. Coffee som ble skadet under borgerkrigen. Norges bidrag til dette er på rundt 400 millioner kroner.

Det største prosjektet som planlegges i Afrika er en videre storutbygging av vannkraften på den store Kongoelven i DR Kongo. En full utbygging, Grand Inga, vil kunne generere 40 GW, nok til å lyse opp store deler av kontinentet. Med en prislapp på over 80 milliarder dollar er det få som tror det er mulig å gjennomføre prosjektet i et land med svak politisk og økonomisk ledelse. To mindre kraftanlegg, Inga I og II er i drift, og et tredje anlegg Inga III vil kunne produsere 5000 MW med en prislapp på 10 milliarder dollar. Hittil er det usikkert om det vil komme i gang i 2014 slik det er planlagt.

Angola satser på å investere 17 milliarder i strømprosjekter fram til 2016. Strømkapasiteten skal økes fra 1200 MW til 5000 MW. Nylig ble Gove vannkraftverket som genererer 60 MW åpnet i nærheten av Huambo.

80 prosent av Zambias befolkning har ikke tilgang på energi. Zambias eldste vannkraftanlegg ble nylig utvidet med en ny turbin. Det norske firmaet Agua Imara har aksjeflertallet i Lunsemfwa Hydro Power Company (LHPC). Agua Imara eies av Statkraft, statlige Norfund, SN Power, Trønder Energi og BKK. Med utvidelsen produserer anlegget 56 MW, rundt 3 prosent av Zambias totale kraftproduksjon på 1900 MW. LHPC har planer om å utvide kapasiteten til 225 MW innen 2016. Dette vil kreve investeringer på mellom 500 og 750 millioner dollar.

energi i Afrika

Stiftelsen DE-SERTEC har planer om å bygge stort solkraftverk som kan selge kraft både i **Nord-Afrika** og Europa. Tunisia og Morokko er i fokus i første omgang. Bladet The Africa Report mener det er et 55 prosent sannsynlighet for at prosjektene blir gjennomført.

Norfund utreder bygging et mindre vannkraftverk i **Sør-Sudan** på grensen til Uganda helt sør i landet. Målet er å få i gang et kraftverk som kan generere nok megawatt til å forsyne hele Sør-Sudans hovedstad, Juba, med strøm. I Juba kommer all elektrisitet i dag fra forurensende dieselgeneratorer.

Mektige elver som Omo og Blånilen skal drive turbinene for økonomisk vekst i **Etiopia**. Landet vil måle seg med Norge som kraftprodusent, og bli Afrikas kraftsentrum. Etiopias energimyndigheter mener landet har potensial til å produsere 40 000 MW vannkraft (Norge produserer til sammenligning 50 000 MW); 7 000 MW jordvarmeenergi og 10 000 MW vindkraft. I løpet av de nærmeste fem årene er målet å dekke landets eget behov for kraft for å kunne opprettholde framdriften i den økonomiske veksten. Det er allerede bygget kraftledninger til Djibouti og Kenya. Overføringsledningene til Sudan er snart i drift.

Norges vassdrags og energi direktorat (NVE) har med Norad-støtte et samarbeid med Etiopia for å styrke kompetanse i vann- og energidepartementet. Tidligere har et norsk finansiert konsortium utredet to vannkraftanlegg på Blånilen.

I **Uganda** har Trønder Energi inngått en avtale om installasjon av et nytt 16 MW kraftanlegg ved Kikagati med et kinesisk firma. Fra før av har Norfund og TrønderEnergi stått bak byggingen av Bugoye vannkraftverk med en årsproduksjon på 82 GW.

I **Kenya** utredes store vindkraft-prosjekter ved Lake Turkana. I område ble det nylig også oppdaget olje. Flere selskaper, samt Norfund er inn i bildet. Målet er å produsere 300 MW fra en vindpark med 365 turbiner.

Kenya var det første landet i Afrika til å ta i bruk vulkansk varme fra under jorden for å generere energi i 1956. Tre anlegg genererer i dag 160 MW. Kenya Electricity Generating Company (KenGen) har planer om å bygge ytterligere seks jordvarmeanlegg for å generere 585 MW innen 2016. Eksperter mener at det er stor muligheter for å generere kraft fra jordvarme i landene som ligger langs Den store Rift dalen.

Rwanda er i ferd med å utvide et anlegg ved Kivusjøen som utnytter metangass som ligger på havbunnen.

Norsk eide Sao Hill Energy i **Tanzania** trolig vil trolig samarbeide med et kinesisk firma om energiproduksjon fra biomasse.

Norfund investerte i 2011 cirka 33 millioner kroner i selskapet Tough Stuff. Tough Stuff leverer rimelige solcellepaneler i **Øst-Afrika** og på Madagaskar, og har siden 2009 solgt 750 000 enheter. Produktene bidrar til redusere energikostnader for hus, og erstatter parafin, batterier og stearinlys for belysning og ladning av apparater.

Sør-Afrika har planer om å generere 20 000 MW fornybar energi fram mot 2030. Av dette skal 8400 MW være solenergi. Det er satt av 36000 hektar landarealer til anleggene.

Det norske selskapet Scatec Solar har vunnet tre anbudskonkurranser i **Sør-Afrika**. Prosjektene vil til sammen generere 190 MW strøm og krever solpanelanlegg på størrelse med 144 fotballbaner.

Nordvest i landet ved Upington er det planer om et enda større anlegg.

Vindkraft er et nytt satsingsområde i **Sør-Afrika** etter flere år med prøveprosjekter. Nærmere 3000 nye turbiner planlegges.

Lesotho. Fjelllandet har fått finansiering av Kina for å bygge ut vannkraft (4000 MW) og vindkraft (6000 MW).

Meninger

Selv om vi ikke er en bistandsskole, går mange av våre studenter til bistandsrelaterte jobber, skriver Karen B. Feldberg. **Se debatten nedenfor.**

Antall utviklings-søkere raser

Debatt:

Utviklingsstudier er ikke bistandsskole

Av **Karen Brit Feldberg**

Bistandsaktuelt (BA) ga stor spalteplass til oppstarten av Utviklingsstudier ved Høgskolen i Oslo og Akershus i nummer 6/2012. Overskriften peker på at antall søkere stuper over hele landet, samtidig som artikkelen hevder at innholdet i studiet ikke samsvarer med det bistandsbransjen ønsker seg.

Vi synes det er prisverdig at BA interesserer seg for utviklingsstudier, og vil gjerne bidra med noen opplysninger om hva studiet hos oss er og ikke er. BA var opptatt av tre spørsmål: søkertallet, inn-

holdet i studiet og hva det kvalifiserer for.

BA ser ut til å anta at vi tilbyr en profesjonsutdanning for bistandsarbeidere. La oss gjøre det klart med en gang at det gjør vi ikke. Vi ønsker snarere å bidra med et kritisk blikk på utvikling og bistand. Vi ønsker å gi kunnskap om internasjonale spørsmål, globaliserings virkninger, flerkulturelle samfunn, bakgrunnen for migrasjon og flyktningstrømmer, og hvorfor mange land i verden fortsatt preges av fattigdom og ulikhet. Vi søker å forstå samfunnsmessige

prosesser i Sør, så vel som globale sammenhenger. Studentene får en grunnleggende kompetanse som er viktig for mange yrker i det norske samfunnet, også innen bistandsbransjen.

Vi oppfordrer til at vårt studium settes sammen med annen kompetanse, som journalistikk, lærerutdanning, helse, økonomi, språkfag, arkitektur og lignende. Mange studenter gjør nettopp det. Selv om vi ikke er en bistandsskole, går mange av våre studenter til bistandsrelaterte jobber. Og mange ønsker seg dit. Hvis vi ser på hvor

Karen B. Feldberg er seksjonsleder ved Fakultet for lærerutdanning og internasjonale studier, Høgskolen i Oslo og Akershus.

våre tidligere studenter jobber i dag, finner vi at mange jobber i Norad, UD og ulike organisasjoner. Kirkens Nødhjelps generalsekretær er en av disse. Videre finner

« Bistandsaktuelt ser ut til å anta at vi tilbyr en profesjonsutdanning for bistandsarbeidere. La oss gjøre det klart med en gang at det gjør vi ikke. »

Kronikk:

Bistand i endring?

Av **Øyvind Aadland**

UTEN ET STERKT sivilt samfunn vil enhver stat mislykkes i å bekjempe fattigdom. Bistanden og måten vi driver bistand vår på skal endres, sier utenriksminister Jonas Gahr Støre ifølge nettavisen til Bistandsaktuelt. Støre har på sitt årlige møte med sine ambassadører og medarbeidere blant annet skissert hvordan han tenker seg norsk bistand skal se ut i fremtiden. Utviklingsarbeid og kampen mot fattigdom er fortsatt svært viktig, men det skal gjøres på nye måter og med mye sterkere fokus på stat-til-stat-bistand, sier Støre. Med det antyder han sterkt at det ikke bare er en blå høyrestyrt regjering som vil endre norsk bistand – også Arbeiderpartiet ser for seg en kraftig kursendring i norsk utenriks- og utviklingspolitikk.

STØRE SKAL HA takk for denne utluftingen av utenriks- og utviklingspolitiske tanker. En debatt om vår bistand er kjærkommen og ikke minst viktig. Det vil være både utfordrende og spennende å ta fatt på dette, for Støre varsler endringer. Det eneste konstante er endringene, sier Støre, og utfordrer sine internasjonale medarbeidere til å se etter politiske tendenser til brudd, og utviklingstrekk som kan bygge seg opp til at noe skifter kurs. Det som har skjedd med den politiske oppmykingen i Burma er et eksempel. Støre inviterer til en spennende debatt som vi ser frem til å delta i.

Utenriksministeren ser ikke for seg Norge som et fortsatt tradisjonelt bistandsland, men et land med en sterkere satsing på stat-til-stat-

bistand. Vi tror, som Støre, at den tradisjonelle bistandsepoken er over og at det må en nytenking til for å møte land som hele tiden er i endring – land som opplever stor økonomisk vekst og land der fattigdommen stadig finner nye områder og ansikter. Vi kan også være enige med Støre om at begrepet "bistandsland" kan ha flere meninger og kan oppfattes både som formynderisk og at det kan bidra til stakkarsliggjøring.

VI ØNSKER Å melde oss på i debatten når Støre ønsker og understreker viktigheten av mer stat-til-stat bistand. Vi er enige i at noen av verdens rikeste mennesker lever i land med mange fattige, og at stadig flere fattige mennesker lever i land vi normalt kjenner som rike. Vi er enige om at bistand kan passivisere og skape avhengighet. Riktig utvikling må være forankret i landenes egne muligheter – menneskelige og materielle. Vi, som sivilsamfunnsorganisasjoner, må derfor være med i dialogen om et bedre samspill mellom de ulike kreftene som må til for at utvikling og fattigdomsutrydding kan skje. Vi ser også at Støre i økende grad vil politisere bistanden.

Vi er ikke overbeviste om at det til syvende og sist vil bety mer fattigdomsbekjempelse, og at våre penger vil få flere ut av fattigdom. Likestilling, fred og forsoning, miljøvern og skogvern er viktige innsatsområder. Men først av alt må bistanden handle om å legge til rette for at mennesker kan komme ut fra fattigdom, for deretter å forstå hvordan de som enkeltpersoner kan bidra med sine

Øyvind Aadland, generalsekretær i Strømmestiftelsen

KRONIKK

Kronikkforslag sendes til **Tor-Aksel Bolle** toab@norad.no. Maksimum 6000 tegn inkludert mellomrom.

ressurser og kunnskaper til at deres lokalmiljø, landsby og land kan bidra til den store globale utviklingen. Dette gjøres kun gjennom et nært samarbeid og i tett dialog mellom organisasjoner og lokale, regionale og sentrale styresmakter.

KLIMA OG GLOBAL OPPVARMING er en av våre felles utfordringer. Det rammer alle, men først og fremst barna og familien, fedre og mødre – i landsbyer, i byer og på landsbygda der regnet ikke kommer og der solen aldri slutter å brenne. Det er der kunnskapen må settes inn, og da må det sivile samfunn fungere i lokalsamfunnet og spille en viktig rolle sammen med lokale, regionale og sentrale styresmakter. Det siste og ofte avgjørende leddet i godt utviklingsarbeid må utføres i, og eies av,

lokalsamfunnet. Skal et godt stat-til-stat-samarbeid lykkes, må det også finnes et velfungerende og godt sivilt samfunn.

Skoler må fungere, helseklinikker må være operative, næringsliv må vokse, det må være veier og infrastruktur for at lokale samfunn skal blomstre. At norsk næringsliv og norske bedrifter vil ha en mer tydelig plass i Støre sin bistandsverden er ønsket velkommen. Men heller ikke her kan en løsrive næringsinteresser og næringsutvikling fra det som skjer på grasrota og ute blant folk flest. Ting henger sammen. Uten gode skoler, ingen kvalifiserte arbeidere. Uten god infrastruktur - vanskelig tilgang til markedene, og uten velfungerende sivile samfunn - ingen stabilitet og sikkerhet. Her blir det gjensidige spillet mellom stat-til-stat, det multilaterale og sivilsamfunn-

→ Følg debattene på nett: www.bistandsaktuelt.no

nett SØR-SUDAN

Drømmen og realismen

Ingebrigt Mollan i Green Resources skriver om skogprosjektet Tindilo etter at Bistandsaktuelt hadde en reportasje om prosjektet.

nett MIDTØSTEN

Gaza 2020

Kjetil Østnor, Norsk Folkehjelps stedlige representant på Gaza skriver om dystre framtidsutsikter for Gaza.

nett INDONESIA

Full speed, bom stille

Medfølgende og master-student Tarje Wanvik skriver om den kaotiske trafikken i Indonesias hovedstad Djakarta.

vi flere, med en master eller ph.d. etter utviklingsstudiet, som jobber med forskning og undervisning i høyere utdanning, og mange som jobber innenfor de profesjoner de hadde før de kom til oss, eller skaffet seg etterpå.

Når det gjelder søkertallet, har det endret seg over tid. Før 2000 var det bare to studier i Norge som tilbød tverrfaglige utviklingsstudier på grunnfagsnivå. Da konkurrerte godt kvalifiserte studenter om 30 studieplasser hos oss. Da endringene i Universitets- og Høgskole-systemet åpnet for nye bachelor-

grader ble en rekke tilbud etablert. I løpet av få år var det 12 steder i Norge man kunne ta utviklingsstudier. Også hos oss ble studieplassene økt til 90 på førsteårsstudiet, og fra 2004 tilbød vi en tre-årig bachelor. At antall studiesteder nå er sunket igjen til 4 og antall søkere er redusert, ser vi mer som et uttrykk for at det over noen år var en nasjonal overinvestering i studieplasser. ■

Innlegget er skrevet på vegne av ansatte ved Utviklingsstudier på Høgskolen i Oslo og Akershus

Debatt:

Flåsete og unyansert fra NRK

Av Hans I. Corneliusen og Sigurd Kihl

DET ER HULL I VEIEN, terrortrussel på kjøpesenteret og farlig å gå på gaten i Kenyas hovedstad Nairobi, ifølge NRKs Afrika-korrespondent Lars Sigurd Sunnanå. Korrespondent-brevene som postes i en av Afrikas mest dynamiske metropoler fortøner seg like gammeldags og kolonialt i stilen som frimerker og skrivemaskiner. Sjangeren tillater sleivspark, men her snubler NRK inni eget mål. Det virker som om korrespondenten er så opptatt av å unngå alle farene som lurer at han ikke ser nettselskaper og kaffebarer poppe opp rundt ham. Klart Kenya og andre afrikanske land har betydelige utfordringer, men det er på tide å være reelt optimistisk på Afrikas vegne. En mer nyansert fremstilling må kunne forventes fra en så erfaren reporter.

Gjennom tre år har vi derimot blitt servert flåsete anekdoter om merkelige skikker og stereotyper av en verdensdel hvor mye er i endring til det positive. Vi har begge bodd flere år i Nairobi og kjenner oss sjelden igjen i virkelighetsbeskrivelsen til NRKs mann. En milliard afrikanere fortjener andre beskrivelser enn det som her kommer fra Riksringkastingens utsendte, og nordmenn trenger det.

Ønsker Hr. Sunnanå noen alternativer til beskrivelsen av alt det farlige, fremmede og fattige har vi noen grastips:

Hva med den kenyanskutviklede mobilteknologien som lar vanlige folk overføre penger via mobiltelefonen til slekt eller forretningsforbindelser på sekunder, i stede for å betale skyhøye bankgebyr eller sende brune korvolutter med en fetter eller en venn

Eller et nytt nettbrett for afrikanske forhold som er under utvikling på kontinentet.

Skulle han ønske å ta den helt ut kan vi nevne Malawi som har klart å stoppe flukten av helsepersonell og har fått landbruket på fote igjen. Eller kanskje Rwanda som er det eneste landet i verden hvor det er flere kvinner enn menn i parlamentet, og hvor korrupte tjenestemenn slås hardt ned på.

At NRK ikke makter å beskrive en svært sammensatt virkelighet på et kontinent med 54 nasjoner hvorav 9 er verdens raskest voksende økonomier er rett og slett problematisk. Vi ønsker ikke en skjønning av alt i Afrika. Her er det fullt av utfordringer, men også en fremtidsoptimisme og selvtillit. ■

Hans Inge Corneliusen

Sigurd Kihl

Et sterkt sivilsamfunn er viktig for å få et samfunn og en stat til å fungere, skriver Strømmestiftelsens generalsekretær Øyvind Aadland. Bildet er fra en demonstrasjon i Nepal. FOTO: GMB AKASH

net viktige entreprenører. Vi tror ikke stat-til-stat-kanalen blir bedre uten dette samspillet. Derfor ser vi frem til en dialog om hvordan vi kan utfylle hverandre bedre.

Mange positive endringer i landene vi arbeider i har styrket lokalmyndighetenes evne til bedre å ivareta sivilsamfunnets rettighetsbaserte krav. Det tror vi ikke hadde skjedd uten et sterkt sivilt samfunn og organisasjoner som har spilt sin rolle og gjort sine oppgaver på en god og involverende måte.

DET SOM I FLERE tilfeller også har vist seg å være feilslått utviklingspolitikk, har vært mangel på koordinering og samspill mellom en sterk stat og utviklingen av det sivile samfunn. En diskusjon om hvordan dette samspillet kan bli bedre, er derfor ønsket

sterkt velkommen. At dette skjer i en god dialog med lokale myndigheter og i samsvar med nasjonale planer og strategier er avgjørende for hvordan vår bistand skal lykkes - og er helt avgjørende for nettopp det Støre ønsker seg.

Derfor er ikke løsningen å redusere tradisjonell bistand for å bruke mer penger på stat-til-stat, men å se til at en sterk stat får solide sivilsamfunn å utvikle seg sammen med. Et sterkt sivilt samfunn er selve smøringen i det som holder et samfunn og en stat i gang. Derfor kan en ikke se disse to viktige satsningsområdene uavhengig av hverandre. Samspillet disse i mellom er det som i lengden vil vise seg å være bærekraftig. ■

Øyvind Aadland, generalsekretær i Strømmestiftelsen

Gados verden

Tanzanianeren Godfrey Mwampembwa, bedre kjent som Gado, er en av Afrikas mest profilerte karikaturtegnere. Han tegner blant annet for den uavhengige kenyanske avisen Daily Nation.

Somalia får ny president.

32 Bakerst

De nye møbelmakerne i Dar es Salaam

Av Kizito Makoye

FOR SJU ÅR siden skrev jeg en artikkel om hvordan Tanzanias nyinsatte president, Jakaya Kikwete, begeistret tusenvis av arbeidsløse ungdommer. Mye vann har rent ut i havet siden den gang. Og drømmene de fleste av disse unge menneskene hadde om sin nye leder og hans løfter om å skape nye arbeidsplasser, er knust.

Når jeg kjører rundt i sentrum av Dar es Salaam i dag, virker det som om mange sitter med en følelse av at den store arbeidsløsheten fremdeles er en tidsinnstilt bombe. De har ikke lenger tro på at presidenten kan løse deres økonomiske problemer.

Mange unge mennesker ble forledet av propagandaen til regjeringspartiet Chama Cha Mapinduzi, som hevdet at kun deres presidentkandidat, Jakaya Kikwete, kunne forbedre livet til alle i Tanzania. Folkemøtene til Kikwete var fulle av unge som lot seg begeistre av hans talekunst og humor. De ble overbevist om at han var

Sett fra SØR

Kizito Makoye er tanzaniansk journalist med base i Dar es Salaam.

den rette mannen for jobben og innså ikke at dette bare var propaganda.

I DAG HAR KIKWETE blitt en belastning for Tanzania. Han har ikke holdt løftet sitt om å skape en million jobber, men ser ikke ut til å ville innrømme løftebruddet. Og entusiasmen hos tilhengerne hans har forsvunnet sammen med de grønne og gule valgkampeffektene. De har rett og slett våknet opp til de harde realitetene.

MEN LIKEVEL, den store arbeidsløsheten har for noen vist seg å være en velsignelse. Rundt omkring i Dars gater kan man legge merke til en ny tendens. Unge mennesker har tatt skjeen i sin egen hånd. De går nå sammen for å danne små firmaer som produserer møbler. Dette har forandret livet til mange.

Møbelmakerne i storbyen er blant de som opplever et voldsomt oppsving. Man kan finne dyktige håndverkere som lager møbler i verdensklasse: Alt fra skinnsofaer, spisebord og salongbord, til skap og gardinstenger.

I mars i år skulle jeg flytte inn i ny leilighet og bestemte meg for å kvitte meg med de gamle møblene mine. Jeg dro derfor ut til Keko-distriktet, selve senteret i den blomstrende møbelindustrien, for å se etter nye møbler til familien.

Der og da innså jeg at denne møbelindustrien faktisk spiller en rolle i å bekjempe fattigdommen blant folk.

Disse håndverkerne, som gjerne viser frem varene sine langs hovedveiene, er sikret en anstendig inntekt. En sofa kan koste fra 300 000 til 1 600 000 tanzanianske shilling, noe som tilsvarer opp mot 1000 amerikanske dollar.

DA JEG KJØPTE de nye møblene mine, spurte jeg en av eierne om hvordan han organiserte bedriften sin. Han fortalte at bedriften besto av mange spesialiserte arbeidere, fra snekkere til skreddere, fra folk som drev med logistikk til folk som broderte. De blir alle betalt ut fra hvilke oppgaver de utfører.

Teamarbeid er avgjørende for å oppnå suksess, mente han. Å jobbe sammen som en gruppe gjør det lettere å handle mellom firmaene, kjøpe opp råvarer, kontakte underleverandører, låne maskiner og verktøy og å markedsføre produktene.

De nye møbelmakerne truer til og med markedet for importerte møbler fra eksklusive showroom i Dar es Salaam sentrum. Salget av billige, men gode møbler går strykende. Det bidrar til at eierne og arbeiderne i

«Trønder» styrer parlamentet i Mogadishu

Mohamed Osman Jawari er det somaliske parlamentets nyvalgte leder. Han kommer til stillingen etter å ha bodd i Norge i mer enn ti år.

Av Even Tømte

Jeg savner brunosten, utbryter Mohamed Osman Jawari.

Jeg tror i hvert fall det er det han sier, over den ustø telefonlinjen mellom Oslo og Mogadishu. Om det da ikke er de tabloide instinktene som spiller meg et puss. Sikkert er det i hvert fall at den somaliske parlamentslederen plutselig slår over fra engelsk til norsk, nærmere bestemt trøndersk, midt i intervjuet.

Jawari ble nylig valgt som ordstyrer for det nye somaliske parlamentet, en stilling som tilsvarer vår stortingspresident. Når Bistandsaktuelt snakker med den nybakte parlamentslederen, har han hendene fulle med å organisere valget av landets nye president.

– Jeg er nordmann, med norsk pass. Jeg har mange venner i Norge, og håper å kunne besøke dem så snart jeg får tid, skurrer Jawaris stemme gjennom telefonrøret.

Prosess

Om 67-åringen får tid til et Norgesbesøk med det første er imidlertid høyst usikkert. Jawari har grepet roret i et land herjet av tiår med borgerkrig og ustabilitet, med store humanitære behov og et politisk system som i beste fall kan kalles skrøpelig.

Men det har foregått en intens politisk prosess i Somalia den siste tiden. En militæroffensiv støttet av Kenya og Uganda har drevet opprørsgrupper som al-Shabaab tilbake fra en rekke områder. Samtidig har et internasjonalt støttet arbeid for å få de politiske institusjonene på beina gitt resultater. I sommer ble en ny grunnlov vedtatt, og et parlament har blitt valgt med Jawari som leder.

Nylig valgte parlamentet Hassan Sheikh Mohamud som Somalias nye president. Første dag på jobben ble presidenten møtt med nyheter om minst tre selvmordsbombere og en

HVEM?

- Mohamed Osman Jawari
- Nyvalgt president for det somaliske parlamentet.
- Har bodd ti år i Trondheim

skuddveksling som tok livet av åtte mennesker.

– Dette blir ikke lett. Vi må arbeide veldig hardt fremover, sier Jawari.

Brobygger

Under president Siad Barres diktatur var Mohamed Osman Jawari minister først for arbeid, senere for arbeid og idrett. I 1991 brøt regimet sammen, og Somalia ble kastet ut i borgerkrig. Jawari flyktet til Norge.

Han bodde i Trondheim i over ti år. Her har han jobbet som lærer og vært tilknyttet NTNU. Samtidig har han vært en kjent personlighet i det somaliske miljøet i Norge. Som leder

for den store moskeen Muslim Society i Trondheim har han høstet anerkjennelse for å ha samlet muslimer i byen på tvers av etniske skillelinjer. Jawari har også spilt en viktig rolle i

« Det internasjonale samfunnet kan hjelpe og gi råd, men nå er det først og fremst opp til somalierne å hjelpe seg selv. »

Mohamed Osman Jawari, nyvalgt parlamentsleder i Somalia

Møbelsnekker Ismael Namfua viser fram noen av møblene han har lagd. Å produsere møbler er blitt en god inntektskilde for mange fattige.

FOTO: KIZITO MAKOYE

disse bedriftene sitter igjen med en anstendig sum penger de kan bruke på andre forbruksvarer.

De fleste av arbeiderne i disse nye, uformelt organiserte møbelbedriftene er lært opp til å bruke enkle

verktøy, og mange av dem opererer langs hovedveiene. De har enkle krav til livet. Det de fleste av dem trenger, er å få nok penger til mat, skole for barna og selvfølgelig litt ekstra til å slukke tørsten. ■

Portrett

Mohamed Osman Jawari har norsk pass og har bodd ti år i Trondheim. Nå håper han å bidra til å skape fred og utvikling i hjemlandet. FOTO: SCANPIX

det styre seg selv. Det er derfor jeg kom tilbake, for å være en del av denne historiske prosessen, forteller han.

– Hjelp dere selv

Jawari ble valgt som leder av det nye parlamentet i konkurranse med fire andre kandidater. Han beskrives som en moderat islamist og er kjent blant somaliere for sitt arbeid med landets nye grunnlov.

– Vi ønsker å bygge et land som er moderne, muslimsk, demokratisk og progressivt. I løpet av fire år er målet å overlate landet til en folkevalgt regjering, sier han.

– For å få til dette trengs politisk stabilitet slik at den nyvalgte presidenten kan gjøre jobben sin, forklarer Jawari.

– Den største utfordringen blir å skape en forbindelse mellom borgerne og regjeringen. Det er et stort problem at det ikke er fungerende institusjoner i landet, sier han.

Norge har vært en av de store giverne for å støtte grunnlovsprosessen.

– Jeg er takknemlig for hjelpen Norge har gitt gjennom den vanskelige tiden. Måten jeg kan betale tilbake på er ved å bruke de demokratiske prinsippene jeg lærte i Norge.

Nå har utviklingsminister Heikki Holmås varslet en ny Somalia-strategi, for å bidra til bedre koordinering av den internasjonale innsatsen i Somalia.

Jeg spør Jawari hva det internasjonale samfunnet kan gjøre for å støtte Somalia. Han svarer at det ikke er det mest interessante spørsmålet å stille.

– Et viktigere spørsmål er hva somaliere kan gjøre. Det internasjonale samfunnet kan hjelpe og gi råd, men nå er det først og fremst opp til somaliere å hjelpe seg selv. ■

Forum for muslimsk-kristen dialog.

Men nå har han oppgaver å gjøre andre steder. På 2000-tallet vendte Jawari tilbake til Somalia. Han er utdannet jurist, og har blant annet vært medlem av ekspertgruppen som har jobbet med bidrag til den nye grunnloven.

– Dette er en god anledning for Somalia å få landet samlet igjen, sier Jawari.

Det er en god mulighet for å få det til, mener han.

– Dette er et meget godt kvalifisert parlament, og svært forskjellig fra det forrige. Jeg tror det er på tide å få samlet landet igjen og la

Hva i all verden?

Av Ba-Musa Ceesay

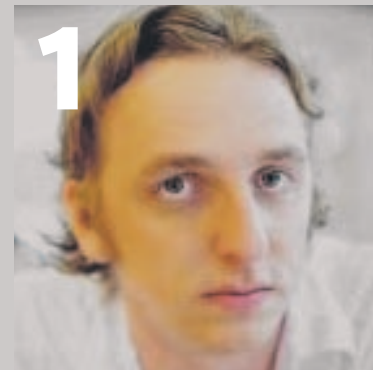

FOTO:

- 1** Hvem er dette?
- 2** Hva heter presidenten i Egypt?
- 3** Når ble Rwanda selvstendig?
- 4** Hvem har skrevet boka «Dead aid»?
- 5** Hva heter Asias lengste elv?
- 6** Cirka hvor mange mennesker bor det i Bangladesh?

13 Hvilket land vant det første VM i fotball?

14 Har landet Togo kyst i Guinea-bukta?

15 Renner Nilen gjennom Liberia?

16 Er Sahara-ørkenen større enn Brasil?

17 Hva er det spanske ordet for «venn»?

18 Hvem var bistandsminister fra 1989 til 1990?

19 I hvilket land ligger Jonestown der Jim Jones, lederen av sekten «Folket tempel», ledet 914 sektmedlemmer til masse selvmord?

20 Forfedrene til mange av innbyggerne på Madagaskar kom opprinnelig fra Asia. Nærmere bestemt fra hvor?

FOTO:

7 Hvilket kontinent kom tomaten fra opprinnelig?

8 Hvilken dato er FNs internasjonale vanndag?

9 Friidrettsstjernen Mo Farah vant to gull under OL i London i sommer. Hvilket land kommer han fra opprinnelig?

10 Hva heter hovedstaden i Laos?

11 I hvilket hav ligger øya Jamaica?

12 Hvilken etnisk gruppe tilhører Afghanistans president Hamid Karzai?

FOTO:

1: Martin Schibbye, svensk journalist som sammen med kollega Johan Persson nylig ble sluppet fri fra etiopisk fengsel. **2:** Mohammed Morsi. **3:** 1. juli 1962. **4:** Damibisa Moyo (Zambia). **5:** Yangtze-elva i Kina. **6:** Cirka 158 millioner. **7:** Sør-Amerika. **8:** 22. mars. **9:** Somalia. **10:** Vientiane. **11:** Det karibiske hav. **12:** Han er pashtuner. **13:** Uruguay. **14:** Ja. **15:** Nei. **16:** Ja. **17:** Amigo. **18:** Tom Vraaiszen (fra Sp). **19:** Guyana. **20:** Øyer som i dag er del av Indonesia. **Ekspertnotter:** **1:** U-Thant fra Burma (Myanmar). **2:** Nkosazama Dlamini Zuma. **3:** Swahili.

34 Bakerst

Bokanmeldelse:

Kvinnene som kommer til makten

Av Beate Bull

Med boken «Maktens kvinner» ønsker Torild Skard å synliggjøre kvinner som har vært stats- og regjeringsledere fra 1960 til 2010. Vi teller 73 kvinner fordelt på 53 land.

Skard (f. 1936) har lang fartstid i arbeidet med kvinners rettigheter, internasjonalt og i norsk politikk. Hun er leder for Norsk kvinnesaksforening og har vært stortingsrepresentant for SV. Hun har markert seg som forkjemper for kvinners og barns rettigheter, og hatt en rekke verv og stillinger i FN. Hun har vært ekspedisjonssjef, assisterende utenriksråd og spesialrådgiver i Utenriksdepartementet.

Boken begynner i Sør-Asia i 1960 på Ceylon, nå Sri Lanka, med enken Sirimavo Bandaranaike som første kvinnelige statsleder. Deretter kom Indira Gandhi til makten i India i 1966, Golda Meir i Israel i 1969, Isabel Peron i Argentina i 1974, og Elisabeth Domitien i Den sentralafrikanske republikk i 1974–75. Kvinnelige statsledere i øst-blokken, Øst-Asia, og Karibia er viet egne kapitler. Vi får presentert kvinners politiske liv og bakgrunn, både dem det snakkes mye om og dem som vies mindre oppmerksomhet.

I boken bruker Skard en språkdrakt som skal gjøre det mulig for folk flest å lese og la seg inspirere av boken. Dette er særlig gjeldende i kapittelet «Politikk er ikke noe for

kvinnfolk – bakgrunn og problemstillinger», der hun forklarer begreper innenfor statsvitenskapen, som demokrati, parlamentarisme, presidentstyre, revolusjon før temaene kjønn, makt og feminisme.

Kapittelet tar for seg eksempler på diskriminering og hersketeknikker som kvinner med politiske ambisjoner møter verden rundt. Det fremstår som en lærebok for unge kvinner (og menn) som skal inn i politikken.

Før meg er det mest interessante ved boka mini-biografiene av de kvinnelige statslederne. I beskrivelsene framkommer de små detaljene om de enkelte kvinners liv og bakgrunn, hvem de var og er, hvordan de kom til makten, hvilke kår de kom fra, og ikke minst, hvordan de utøvet makt og hvordan det speiler politikken i de land de leder.

Margareth Thatcher har tydeligvis fascinert forfatteren mer enn andre – og av forståelige årsaker, både som suverent sterk leder og med et ideologisk ståsted som er det motsatte av Skards. Det pirrer tydeligvis forfatterens nysgjerrighet – og dermed vår. Omtalen av Bhenazir Bhutto, som ble første kvinnelige statsminister i

«Biografiene løftes av Skards egen internasjonale erfaring»

Torild Skard:
«Maktens kvinner. Verdens kvinnelige presidenter og statsministre 1960–2010»
Universitetsforlaget, 2012, 537 sider.

en muslimsk nasjon i 1988, er også fengende lesning gir innsyn i Pakistans mektige familier, maktkamp og korrupsjon.

Biografiene løftes av Skards egen internasjonale erfaring – og det at hun har møtt flere av statslederne hun beskriver.

Boken kan leses som et oppslagsverk. At Skard har samlet kvinnene og delt dem inn etter geografi er et naturlig valg for en med hennes globale bakgrunn. Her kan man lære om politikk, samfunn og kvinners stilling i andre i deler av verden.

Men boken er også til tider repetitiv, og analysen fremstår av og til noe tvungen, særlig som kvantitativ øvelse. Skard forsøker å finne fellesnevner i faktorer som spilte en rolle i å bringe kvinner til makten, «... og dermed kunne bidra til å styrke kvinners tilgang til makten andre steder».

Skard skiller mellom kvinner som fører en kvinnevennlig politikk og kvinner som ikke gjør det. Gro Harlem Brundtland og Michelle Bachelet (tidligere president i Chile), og fredsprisvinner Ellen Johnson-Sirleaf i Liberia er eksempler på kvinnepolitikere. Thatcher, derimot, blir karakterisert som «mannfolk i skjørt... som opptrådte som mannlige ledere». Men her stusser jeg: Er ikke begrepene som Skard bruker her, nemlig *mannekvinne* og *mannfolk i skjørt* reduserende og forenklerende? Det er vel nettopp disse betegnelse kvinnelige ledere selv støter på?

Boken lykkes i sitt synliggjøringsprosjekt. Mange av kvinnene, deres liv og levnet, var rett og slett ukjente for meg. Men kombinasjonen av biografi, kvantitativ analyse, aktivisme og innføring i statsvitenskap – i en og samme bok – er tidvis utfordrende. Det kan innimellom gjøre lesningen til et pliktlop. ■

Beate Bull er seniorrådgiver i Norads evalueringsavdeling.

Sjekk ledige stillinger på global.no

global

FEMTIO ÅR MED AFRIKA I FOKUS 1962–2012

Nordiska Afrikainstitutets 50-års konferens "Femtio år med Afrika i fokus" äger rum 11–12 oktober i Uppsala.

Huvudtalare är Finlands f.d. president Martti Ahtisaari och den nigerianska författarinnan Chimamanda Ngozi Adichie. Jubileumsskriften "Researching Africa" kommer att lanseras och Henning Mankell kommer att inviga Mankellrummet i institutets bibliotek.

Institutets nya lokaler kommer att invigas den 11 oktober och en heldags konferens äger rum den 12 oktober.

Alla välkomna!

Läs mera: www.nai.uu.se/events

Nordiska Afrikainstitutet
The Nordic Africa Institute

Nordiska Afrikainstitutet i Uppsala är ett centrum för forskning, dokumentation och information om det samtida Afrika i de nordiska länderna. Institutet finansieras gemensamt av de nordiska länderna (Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige).

utviklingshuset

Utviklingshuset er et informasjons- og opplevelses-senter om utviklingssamarbeid og fattigdomsbekjempelse for skoleungdom (15 – 19 år) og studenter. Huset er også en møteplass for kunnskapsdeling og debatt.

Dokumentarfilmvisninger for skoleelever

Utviklingshuset har gleden av å tilby gratis dokumentarfilmvisninger for elever og skoleklasser i samarbeid med Film Fra Sør. Før hver filmvisning vil en fagperson fra Norad gi en kort innledning om temaet i filmene.

Program

When Hari got Married (2012), India/UK/USA

Mandag 8. oktober, kl.13.00

NB! Her vil regissørene være tilstede.

Last Call at the Oasis (2011), USA

Onsdag 10. oktober, kl.13.00

The Tiniest Place (2011), Mexico

Fredag 12. oktober, kl.13.00

Vi har kapasitet til 60 elever per filmvisning. Påmelding gjøres til post@utvikling.no. Vennligst oppgi hvilken film dere ønsker å se og hvor mange elever som kommer. NB! Begrenset antall plasser, førstemann til mølla!

Besøk våre nettsider www.utvikling.no for omtale av filmene og mer informasjon.

Velkommen til gratis og lærerike pedagogiske opplegg.

Vi holder til ved trikkestoppet på Aker Brygge..

Nytt om navn

Har du skiftet jobb? Send en melding og bilde til baktuelt@gmail.com

Elie Seierstad Storesletten (46) er ansatt som ny seniorrådgiver i Digni. Hun skal arbeide med rettigheter og miljø. Tidligere har hun jobbet i Kirkens Nødhjelp. I Sverige arbeidet hun for Svenska Missionsrådet og Svenska Kyrkan.

Eirik Nyen (40) er ansatt som seniorkonsulent i Digni. Han vil ha kontrollert funksjoner og arbeide med økonomi og administrasjon. Han er autorisert regnskapsfører, og kommer fra regnskapsfirmaet Økonor Hamar.

Lilliann E. Razafimandimby Våje (39) er ansatt som rådgiver i Digni med hovedfokus innen organisasjon og ledelse. Våje kommer fra stillingen som rådgiver i Det Norske Misjonsselskap, der hun jobbet først to år i Etiopia og så syv år på Madagaskar.

Audun Husby (39) er ansatt som programkoordinator i Regnskogfondet hvor han vil jobbe med urfolksrettigheter i Paraguay og Bolivia. Han kommer fra stillingen som koordinator for Latin-Amerika-gruppene i Norge (LAG).

Stian Bergeland (35) er ansatt som programkoordinator i Regnskogfondet, der han i hovedsak vil ha ansvar for arbeid i brasiliansk Amazonas. Stian har bakgrunn fra humanitært arbeid, sist fra FNs kontor for koordinering av humanitær assistanse (OCHA), og har jobbet mye med Latin-Amerika.

Anne Martinussen (40) er ansatt i UNDP i Kenya som spesialist i sivilsamfunnsdeltakelse i klima- og skoginitiativer (REDD) i Afrika. Hun kommer fra stillingen som leder for Afrika-avdelingen i Regnskogfondet, hvor hun også har vært ansvarlig for organisasjonens REDD-arbeid.

Andreas Øien Stensland er ansatt som ny kommunikasjonsrådgiver i Flyktninghjelpens beredskapsavdeling. Han kommer fra Norsk Utenrikspolitisk Institutt, der han var vitenskapelig assistent. Han har en master i Peace and Conflict studies fra Universitetet i Oslo og en bachelor i journalistikk fra Høgskulen i Volda. Tidligere

har han vært praktikant ved den norske ambassaden i Khartoum, Sudan og jobbet som radioreporter i NRK Østlandssendingen.

Marine Gauthier (26) er ansatt som programkoordinator for Regnskogfondets Afrika-avdeling. Hun kommer fra en stilling i The Forest Trust hvor hun jobbet for å stanse import av ulovlig tømmer til det europeiske markedet.

Gaute Gaarder (31) er ansatt i fast stilling som kommunikasjonsrådgiver i Regnskogfondet. Han kommer fra stillingen som redaksjonssjef i Akershus Amtstidende, og jobbet før det som nyhetsjournalist i Sandefjords Blad.

Thomas Lahnthaler (32) er ansatt i ett års vikariat som programkoordinator i Regnskogfondets Afrika-avdeling. Han kommer fra et vikariat i Regnskogfondets Asia-avdeling, og har bred internasjonal erfaring fra blant annet FNs matvareprogram og fredsbevarende arbeid i Afghanistan.

Solveig Firing Lunde (29) er ansatt i et vikariat i Regnskogfondets policy-avdeling, hvor hun vil ha ansvar for å følge Oljefondets investeringer og den norske klima- og skogsatsningen i Guyana.

Bjørn Holter Eriksen har overtatt som ny leder av Veiledningskontoret for næringsutvikling i utviklingsland. Eriksen har bakgrunn fra næringsutvikling i privat og offentlig sektor.

Jan Thomas Odegard har gått inn som ny partner i Nordic Consulting Group (NCG). Odegard har 20 års erfaring med utviklings- og miljøspørsmål, menneskerettigheter, næringsliv og forskning i Norge, Europa, Latin-Amerika og Afrika.

Zozan Kaya er ny partner i Nordic Consulting Group (NCG). Hun har en MA i Internasjonale relasjoner og MSc i europeisk politikk fra London Metropolitan University og London School of Economics (LSE).

Elisabeth Rasmusson, generalsekretær i Flyktninghjelpen, er tildelt den franske ærebevisningen L'Ordre National de la Légion d'Honneur.

Christine Midbøe har begynt som kommunikasjonsansvarlig i skoleaksjonen Hei Verden. Hun har tidligere erfaring fra Transparency International i Bangladesh, UNEP i Geneve og Statoil.

Bjørn Stian Hellgren (28) er ansatt som ny leder i Strømme Mikrofinans AS. Han er utdannet siviløkonom og har de siste fem årene arbeidet som Business Developer i selskapet Mornings-tar i Oslo. Strømmestiftelsen er en av de største og ledende organisasjonene innen mikrofinans i Norge i dag.

Emanuel Rygg (27) har begynt som ny prosjektrådgiver i HimalPartner i halv stilling. Han er blant annet styreleder og en av initiativtakerne i Norge til organisasjonen Ingeniører uten grenser.

Per Øyvind Bastøe har begynt som styrerepresentant (Executive Director) for Danmark, Finland, Frankrike, Norge, Sveits og Sverige i Det interamerikanske investeringsselskapet (IIC). Han er også stedfortredende styrerepresentant (Alternate Executive Director) for Danmark, Finland, Frankrike, Norge, Spania, Sverige og Østerrike i Den interamerikanske utviklingsbanken (IADB). Bastøe har tidligere hatt ledende stillinger i blant annet Norad og i Den asiatiske utviklingsbanken i Manila.

Torjer Andreas Olsen er nyvalgt fagrådsleder i Forum for urfolksspørsmål i bistanden. Han er førsteamanuensis i urfolksstudier; han har bakgrunn i religionsvitenskap og underviser på Masterkurset i urfolksstudier. Han overtar ledervervet etter Prof. Sidsel Saugestad.

Merete Agerbak-Jensen begynner i stillingen som kommunikasjonsjef i Unicef Norge. Hun kommer fra stillingen kommunikasjonsdirektør i kollektivtransportproduksjon AS. Hun har tidligere jobbet blant annet som byråd for utvikling i Oslo, informasjonsdirektør i Oslo Sporveier, kommunikasjonsdirektør i Avinor, Byråd for miljø og samfunn i Oslo, byrådssekretær, informasjonsjef i NORAD og journalist i VG.

Den norske diplomaten **Mari Skåre** er utnevnt til Natos første spesialrepresentant for kvinner, fred og sikkerhet. Hun skal følge opp FNs sikkerhetsråds resolusjon 1325 om kvinner, fred og sikkerhet og tilhørende vedtak i Nato. Mari Skåre kommer fra stillingen som nestleder ved den norske Nato-delegasjonen og har tidligere tjenestegjort ved ambassaden i Kabul og ved Norges FN-delegasjon i New York.

Tone Hafnor er ansatt som koordinator på Utviklingshuset og har det daglige ansvaret for drift og aktiviteter på huset. Hun har en mastergrad fra UiO i "Peace and Conflict Studies" og har flere utenlandsopphold bak seg, blant annet som praktikant på Den norske ambassaden i Beirut.

Thore Hem er samfunnsøkonom. Han har lang erfaring fra Norad, men har også jobbet for FN og for Norsk Folkehjelp. Fra 1. august jobber han halv tid som faglig rådgiver og historieforteller ved Utviklingshuset.

Liv-Runi Antonsen er ansatt som kommunikasjons- og markedsrådgiver på Utviklingshuset. Hun har ansvar for markedsføring, kommunikasjon på nettsider og i sosiale medier.

Hege Røsto Jensen er ansatt som formidler ved Utviklingshuset, med ansvar for utvikling og gjennomføring av undervisningsopplegg.

Sandra Rebekka Nielsen er ansatt som resepsjonist og vert ved Utviklingshuset. Hun tar imot besøkende/arrangører og håndterer bookinger, samt andre kontoroppgaver. Hun vil også bistå i omvisninger og skoleopplegg ved behov.

Caroline Hvidsten har daglig ansvar for Utviklingshusets virksomhet og er kontaktperson mellom huset, Norad og UD. Caroline har jobbet i Norad i ti år, og har en bachelor i PR og Informasjon.

Gerd-Hanne Fosen er ansatt som Teamleder for Redd Barnas Utdanningsteam. Fosen kommer fra Kunnskapsdepartementet, der hun blant annet har vært generalsekretær for den norske Unesco-kommisjonen med ansvar for koordinering av norsk Unesco-politikk.

Sylvi Annie Bratten er ansatt i Redd Barna som utviklingspolitisk rådgiver på Avdeling for Informasjon og Samfunnskontakt. Hun skal jobbe med politisk påvirkningsarbeid, gjennom utvikling av Redd barnas politikk og budskap innen utdanning. Sylvi Annie Bratten har bakgrunn som politisk rådgiver ved Statsministerens kontor, og har vært rådgiver for finansminister og kunnskapsminister Kristin Halvorsen.

Kristoffer Gaarder Dannevig er ansatt som informasjonsrådgiver i Vennskap Nord/Sør. Han skal være redaktør for medlemsbladet Vennepunkt. Han har bakgrunn fra integreringsarbeid i Oslo kommune, journalist i Dagsavisen og lærer på Oslo Handelsgymnasium.

Fagblad om utviklingssamarbeid.

Redaksjonen arbeider i henhold til pressens Vær Varsom-plakat og Lov om redaksjonell frihet i media. Det er bladets redaktør som har ansvaret for innholdet i bladet.

Ansvarlig redaktør:

Gunnar Zachrisen
gz@norad.no

Debattansvarlig:

Tor Aksel Bolle
toab@norad.no

Nettavisredaktør:

Jan Speed
jasp@norad.no

Journalister:

Tor Aksel Bolle
toab@norad.no
Hege Opseth
opsethmedia@gmail.com
Even Tømte
even.tomte@gmail.com
Espen Røst
espenrost@gmail.com
Anne Håskoll-Haugen
annehaugen@hotmail.com

Prosjektansvarlig adm. prosjekter:

Christine M. Harg
harg@norad.no

Administrasjon:

Ba-Musa Ceesay
Christine M. Harg
Redaksjonsråd:
Eva Bratholm
Vegard Bye
Anne Karin Sæther
Ola Flyum

Internett:

www.bistandsaktuelt.no

Postadresse:

Boks 8034 Dep
0030 Oslo

Kontoradresse:

Ruseløkkveien 26 (6.etg.)

Telefoner:

23 98 00 00 (sentralbord)

23 98 02 37 (redaksjon)

23 98 02 39 (annonser)

E-post redaksjon:

gz@norad.no

E-post annonser:

harg@norad.no

Design og produksjon:

Fora Medier AS

Trykk:

Nr1 Trykk as

Abonnement:

Bistandsaktuelt, Norad

Boks 8034 Dep,

0030 Oslo

Telefon: 23 98 02 35

E-post: adr-ba@norad.no

Abonnementet er gratis.

Utgifter:

Norad

ISSN 1501-0201

Redaksjonen avsluttet:

Tirsdag 18. september 2012

Opplag denne utgaven:

18 700 eksemplarer.

Bistandsaktuelt er medlem av **Fagpressen**.

Neste Bistandsaktuelt:

Utkommer ca.

26. oktober 2012

Norad

Arbeideren Abdoulrazah foran drikkevannskilden som skal utbedres. Landsbyens innbyggere har selv foreslått tiltaket. FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

Unnskyld, hvor er mini-banken?

I verdens fattigste land Niger baner ny teknologi veien for en tryggere bruk av nødhjelpspenger. Digitale løsninger sikrer lokalbefolkningen mot tyveri og svindel, mener FN.

Av Gunnar Zachrisen, i Niger

Vi er i landsbyen Gorujinje, og har reist i tre timer østover fra hovedstaden Niamey. Det er tørre åkrer, sand og hardføre busker. En og annen kamel. Den siste timen har vi bare kjørt etter bilspor, ingen egentlig vei.

Men her, på en av verdens mest karrige, forblåste og fattigslige utposter, finnes det likevel moderne teknologi: To elektroniske kortlesere står plassert på et bord ute på et jorde. En dieselgenerator sørger for tilførsel av strøm.

Forventningsfulle kvinner og menn tviholder på de oransje plastkortene sine der de står i køen. De færreste kan lese og skrive. Ingen har noen gang brukt en pc.

En etter en stiger de fram foran bordet der den lokale bankmannen har rigget opp sine kortlesere. En av dem er 30-årige Domo Sumana. Med alvorlig mine legger hun kortet på bordet. Plastkortet er et bevis på at hun kan kreve penger for utført arbeid.

Lønningsdag

Det er lønningsdag for det lokale «cash for work»-programmet, et nødhjelpsprogram i FN-regi. To uker har gått siden sjefen for den lokale bankfilialen Kimba Seyni var her sist. Den røslige bankfunksjonæren har med seg kontanter som skal fordeles. Han har vært her åtte ganger før.

For de lokale bøndene, kvinner og menn, unge og gamle, er minuttene i

køen et hyggelig avbrekk fra de daglige rutinene. Alvorlige uttrykk blir til brede smil i det bankmannen trekker en bunke sedler opp av posen.

– Dette er viktig for oss. Vi har ingen andre inntekter på denne tida av året, forteller 30-årige Domo Sumana.

Sjubarnsmor

Hun har sju barn. Prosjektet gjør blant annet at mannen Yakobo ikke behøver å reise vekk for å ta seg sesongarbeid.

En komité i landsbyen har, i samarbeid med Verdens matvareprogram, plukket ut ulike sårbare husholdninger. Det er de som får lov å delta i prosjektet.

Arbeidet går ut på å rense og fjerne slam fra landsbyens lokale innsjø. Målet er at drikkevannskilden skal kunne romme mer regnvann. Jobben må utføres nå i den tørreste perioden av året. Hver dag stiller et familiemedlem opp for å grave, bære sand eller stable steiner.

Magnetstripe

FN-programmets lokale samarbeidspartner, organisasjonen Kaida, noterer hver dag innsatsen. Avlesningen av kortets magnetstripe avslører til slutt hvor mange arbeidsdager hver enkelt husholdning kan kreve betalt for.

– Fordelene for mottakerne er at det er sikrere, både mot tyverier og som kontroll mot svindel, sier banksjef Kimba Seyni fra privatbanken ASUSU. Tyverier og ran er ikke uvanlige i

verdens fattigste land, Niger. Derfor er det viktig å sikre seg. Hvert enkelt plastkort er registrert på ett navngitt individ i husholdningen, og er koplet videre til denne personens identitetskort. Derfor har kortet alene ingen verdi for eventuelle tjuver eller ransmenn.

Korrupte bistandsarbeidere eller bankfolk har også fått det vanskeligere. Både familien og den lokale banken får hver sin kvittering. Verdens matvareprogram har dermed utvidede muligheter til å etterkontrollere alle utbetalinger helt ned på individnivå.

Lynkurs i bank

– Dette føles som et trygt system. Dessuten blir det også en slags sparing, og det innebærer en opplæring i hvordan banksystemet kan brukes. I neste omgang baner det veien for at grupper av folk, for eksempel kvinneorganisasjoner, kan gå sammen for å ta opp lån i banken, sier Seyni.

Hver gang han har vært i landsbyen har han hatt med drøyt 5 millioner nigerske franc, om lag 60 000 kroner. Dette blir fordelt på om lag 350 husholdninger. Det gir om lag 170 kroner per husholdning.

2400 landsbyer

Til sammen er 2400 landsbyer deltakere i det digitaliserte «Cash for work»-programmet, finansiert av Verdens matvareprogram.

– Plastkort-systemet er bare ett av flere forsøk fra FN-organisasjonen på å innføre mer moderne og effektive kontrollsystemer i nødhjelpsoperasjoner, opplyser matvareprogrammets leder i Niger, Denise Brown. I tre provinser av Niger har FN etablert ordninger med kontantoverføringer per mobiltelefon i byene. Denne teknologien er også i rask ekspansjon i nødhjelps- og bistandsprosjekter i andre afrikanske land. ■

Salmar Mahamadou, plastkortinnehaver

For mottakerne er det sikrere, både mot tyverier og svindel. ➤

Kimba Seyni banksjef i ASUSU

Lønningsdag på et jorde noen mil fra Sahara.